

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДОНЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

САМБОРСЬКА ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

Допускається до
захисту: завідувач
кафедри обліку,
аналізу і аудиту,
д-р екон. наук, професор
_____ Є. Є. Іонін
«__» _____ 20__р.

**ОБЛІК КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ
ПОЗИЧАЛЬНИКІВ БАНКУ**

Спеціальність 071 Облік і оподаткування
ОП «Облік і оподаткування»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Є. Є. Іонін, д-р екон. наук,
професор, завідувач кафедри
обліку, аналізу і аудиту

(підпис)

Оцінка: ____/____/
бали / за шкалою ЄКТС / за національного
шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2025

АНОТАЦІЯ

Самборська О. В. Облік кредитних операцій та аналіз кредитоспроможності позичальників банку. Спеціальність 071 Облік і оподаткування. Освітня програма «Облік і оподаткування». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню удосконалення системи обліку, аналізу та кредитних операцій по банку АТ «Ощадбанк». У роботі розкрито теоретичні та практичні аспекти функціонування, їх ролі в економіці банку, а також особливості обліку кредитних операцій. Проведено аналіз кредитоспроможності позичальників банку, що функціонує в умовах воєнного стану. Визначено ключові проблеми та розроблено рекомендації щодо вдосконалення системи обліку, аналізу та кредитування.

Основним науковим результатом дослідження стали сформовані теоретичні основи системи обліку, аналізу та кредитоспроможності банку. Практичні результати полягають у виявленні факторів, які впливають на стійкість і розвиток АТ «Ощадбанк», та розроблено заходи щодо їхньої мінімізації. Запропоновано конкретні шляхи оптимізації облікових процесів, включаючи зменшення податкового навантаження та посилення внутрішнього контролю. Розглянуто сучасні програмні рішення, які може впровадити АТ «Ощадбанк», на їхній вплив на автоматизацію обліку, кредитних операцій й аналізу кредитоспроможності позичальників банку.

Ключові слова: банк, облік, кредитоспроможність, диджиталізація, аналіз, кредитні операції.

96 с., 33 табл. 3 рис. 6 дод. 53 джерел.

SUMMARY

Samborska O. V. Accounting for credit transactions and analysis of the creditworthiness of bank borrowers. Speciality 071 Accounting and taxation. Educational programme 'Accounting and taxation'. Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

The qualification work is devoted to the study of improving the system of accounting, analysis and credit operations at Oschadbank JSC. The work reveals the theoretical and practical aspects of their functioning, their role in the bank's economy, as well as the peculiarities of accounting for credit operations. An analysis of the creditworthiness of borrowers of the bank operating under martial law was conducted. Key problems were identified and recommendations for improving the system of accounting, analysis and lending were developed.

The main scientific result of the research was the formation of the theoretical foundations of the system of accounting, analysis and creditworthiness of the bank. The practical results consist in identifying factors that affect the stability and development of Oschadbank JSC and developing measures to minimise them. Specific ways to optimise accounting processes are proposed, including reducing the tax burden and strengthening internal control. Modern software solutions that Oschadbank JSC can implement are considered, along with their impact on the automation of accounting, credit operations and the analysis of the creditworthiness of the bank's borrowers.

Keywords: bank, accounting, creditworthiness, digitalisation, analysis, credit transactions.

96 p., 33 tabl., 3 figs., 6 applications., 53 bibliography: items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	8
1.1 Економічна сутність та роль кредитних операцій.....	8
1.2. Кредитні операції як об'єкт обліку.....	16
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «ОЩАДБАНК».....	28
2.1. Загальна характеристика організації обліку кредитних операцій в АТ «Ощадбанк».....	28
2.2. Облікова політика АТ «Ощадбанк» щодо кредитних операцій.....	40
2.3. Облік кредитних операцій в АТ «Ощадбанк».....	43
2.4.Обліково-аналітична характеристика кредитних операцій і фінансової реструктуризації в АТ «Ощадбанк» в умовах диджиталізації.....	53
РОЗДІЛ 3.ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ АТ «ОЩАДБАНК».....	59
3.1. Загальна оцінка кредитних операцій АТ «Ощадбанк»	59
3.2. Аналіз кредитної спроможності позичальників	73
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	89
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Супроводжується зростанням макроекономічних ризиків, коливаннями валютних курсів та змінами у вартості фінансових ресурсів. Таке середовище формує потребу у вдосконаленні процедур кредитування як базового напрямку діяльності комерційних банків. Кредитні операції є фундаментом прибутковості банківського сектору, оскільки вони визначають структуру активів, ліквідність і рівень фінансової стійкості установи. Водночас саме кредитування генерує значну частку ризиків, пов'язаних із неповерненням заборгованості, зниженням якості портфеля та необхідністю формування резервів. У цьому контексті ефективність системи обліку кредитних операцій набуває ключового значення для достовірності фінансової звітності та контролю платоспроможності клієнтів.

Актуальність дослідження визначається потребою інтеграції сучасних методів оцінювання кредитного ризику з обліковими механізмами банку. Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності вимагає прозорості у відображенні кредитних операцій, чіткого поділу за категоріями ризику та визнання очікуваних збитків. Аналіз кредитоспроможності позичальників, зокрема фізичних і юридичних осіб, стає не лише аналітичним інструментом, а й складовою процесу управління активами. Розвиток автоматизованих систем скорингу та внутрішніх моделей ризику обумовлює потребу в узгодженні між ними та бухгалтерськими процедурами.

Вибір теми зумовлений необхідністю комплексного вивчення взаємозв'язку між обліковими підходами, аналітичними моделями ризику та системою управління кредитним портфелем банку. Облік кредитних операцій має забезпечувати не лише точність фінансових показників, але й можливість оцінки їх економічної доцільності з урахуванням рівня ризику, терміну користування позикою та якості забезпечення. У межах діяльності АТ «Ощадбанк» така узгодженість дозволяє досягти збалансованого співвідношення між прибутковістю та надійністю кредитного портфеля. Саме тому дослідження

механізмів обліку кредитних операцій і методів оцінювання кредитоспроможності позичальників має значну наукову та практичну цінність у контексті забезпечення стабільності банківської системи України.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі системи обліку кредитних операцій і механізмів оцінювання кредитоспроможності позичальників в АТ «Ощадбанк» із визначенням напрямів удосконалення облікової політики та процедур управління кредитним ризиком.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

1. розкрити теоретичні основи кредитування та визначити його економічну сутність у системі банківських операцій;
2. охарактеризувати кредитні операції як об'єкт бухгалтерського обліку та уточнити їх місце у структурі банківських активів;
3. дослідити організаційні особливості обліку кредитних операцій в АТ «Ощадбанк» з урахуванням системи внутрішнього контролю;
4. проаналізувати порядок ведення обліку короткострокових і довгострокових кредитів, а також відображення відсоткових доходів і резервів;
5. здійснити статистико-аналітичний огляд кредитного портфеля та оцінити ефективність фінансової реструктуризації за останні роки;
6. узагальнити принципи оцінювання кредитоспроможності позичальників із використанням внутрішніх скорингових моделей;
7. оцінити функціонування системи кредитного аналізу та виявити недоліки моніторингу ризиків;
8. визначити аналітичні показники стійкості кредитного портфеля та охарактеризувати тенденції його розвитку;
9. сформулювати висновки та практичні пропозиції щодо підвищення ефективності обліку кредитних операцій.

Об'єкт дослідження – система організації обліку кредитних операцій у банківських установах, що охоплює комплекс управлінських, фінансових та

аналітичних процедур, пов'язаних із наданням, супроводом і погашенням кредитів. У межах дослідження розглядається діяльність АТ «Ощадбанк» як приклад великої універсальної банківської установи, де поєднуються класичні принципи кредитування з сучасними підходами до управління ризиками та цифровими інструментами фінансового обліку. Об'єктом також виступає організаційна структура банку, що забезпечує облік, моніторинг і звітність за кредитними операціями.

Предмет дослідження – методичні, теоретичні та прикладні засади обліку кредитних операцій, а також механізми оцінювання кредитоспроможності позичальників у банківській практиці.

Методи дослідження. У роботі застосовано системний і логічний підходи до аналізу фінансових процесів, методи економічного та статистичного узагальнення, порівняльного аналізу, вертикального та горизонтального аналізу показників діяльності банку. Для перевірки адекватності аналітичних висновків використано методи фінансового моделювання та аналітичної інтерпретації результатів облікових спостережень.

Отримані результати мають **практичне значення** для вдосконалення системи обліку кредитних операцій, підвищення якості оцінювання позичальників і посилення аналітичної функції управління кредитними ризиками в банківській діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження знайшли своє відображення та були перевірені в ході: написанні наукової статті «Теоретичні засади обліково-аналітичного забезпечення діяльності установи» та тези виступу на конференцію «Актуальні питання обліково-аналітичного забезпечення діяльності закладів освіти в умовах цифровізації».

Структура роботи. Магістерська робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Основний зміст викладено на 82 сторінках тексту. У роботі представлено 31 таблиць, 3 рисунків і 4 додатки. Список використаних джерел налічує 53 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1 Економічна сутність та роль кредитних операцій

Кредит є однією з базових категорій фінансової системи, що відображає тимчасове переміщення вартості в грошовій або товарній формі між суб'єктами економічної діяльності на засадах зворотності, платності та строковості. Його природа полягає у формуванні специфічних відносин між кредитором і позичальником, де предметом угоди виступає позичений ресурс. Кредитування сприяє підтриманню ліквідності суб'єктів господарювання, забезпечуючи покриття поточних фінансових розривів і фінансування інвестиційних проєктів.

Сучасна економіка не функціонує ізольовано від кредитних механізмів, оскільки значна частина оборотного капіталу формується саме за рахунок позикових коштів. Економічна сутність кредиту проявляється у його здатності генерувати додану вартість за рахунок прискорення обігу капіталу. Водночас кредит виконує функцію інструменту перерозподілу ресурсів, що сприяє оптимізації структури національного виробництва. Його ефективне застосування потребує об'єктивної оцінки кредитоспроможності та ретельного обліку ризиків. У цьому контексті кредит розглядається не лише як фінансова послуга, а як інструмент системної дії на економічне середовище [7].

Таблиця 1.1- Кредити, надані резидентам в розрізі секторів економіки України [2].

Період	Усього, млрд. грн.	в тому числі:							
		інші фінансові корпорації		сектор загального державного управління		нефінансові корпорації		домашні господарства та НКОДГ	
		млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
2021	1044,0	9,6	0,9	27,0	2,6	752,3	72,1	255,1	24,4
2022	1007,6	6,8	0,6	24,8	2,5	754,4	74,9	221,6	22,0
2023	997,9	7,4	0,7	18,3	1,8	735,3	73,7	236,9	23,8
2024	1106,8	19,5	1,7	13,0	1,2	782,2	70,7	292,1	26,4
2025 червень	1210,9	33,0	2,7	10,0	0,8	839,1	69,3	328,8	27,2

Відповідно статистики фінансового сектору серед кредитів наданих резидентам в розрізі секторів економіки України за період 2021 р.- червень 2025 р. 70% - 75% припадає на нефінансові корпорації, в тому числі за видами економічної діяльності: сільське господарство -15,7%, добувна та переробна промисловість 21,2%, оптова та роздрібна торгівля -40,2%.

Функціональна структура кредиту охоплює чотири ключові напрями: перерозподільний, стимулюючий, контрольний та регулятивний. Перерозподільна функція реалізується через трансфер тимчасово вільних коштів від одного сектора до іншого, що дозволяє підвищити ефективність використання капіталу. Стимулююча функція виявляється у здатності кредиту прискорювати інноваційну активність, інвестування в основні засоби та розвиток нових напрямів діяльності. Контрольна функція базується на вимозі дотримання умов кредитного договору, що формує систему зворотного впливу на фінансову дисципліну позичальника. Регулятивна функція проявляється у можливості центрального банку впливати на грошову масу шляхом зміни облікової ставки, обсягів рефінансування тощо.

Усі зазначені функції не існують ізольовано, а взаємодіють між собою в межах єдиного фінансово-економічного середовища. Оцінка ефективності кожної функції потребує комплексного підходу, який поєднує макроекономічні індикатори з аналізом банківських операцій (табл. 1.2).

Крім класичних функцій кредиту, в сучасній економічній практиці виокремлюються допоміжні функції, пов'язані з оптимізацією податкового навантаження, забезпеченням валютної стабільності та підтримкою зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, при експортно-імпортних операціях кредит може відігравати роль платіжного інструменту, який дозволяє ефективно балансувати строки надходження й витрат. Крім того, кредитування під державні гарантії сприяє реалізації соціально важливих інфраструктурних проєктів.

Таблиця 1.2 - Функціональні характеристики кредиту у фінансовій системі

Функція кредиту	Механізм реалізації	Очікуваний результат	Об'єкт впливу
Перерозподільна	Переміщення капіталу між суб'єктами на основі зворотності	Підвищення ефективності використання ресурсів	Ресурсна структура економіки
Стимулююча	Надання позик для розширення виробництва чи інновацій	Активізація інвестиційної та підприємницької діяльності	Реальний сектор економіки
Контрольна	Контроль за цільовим використанням і графіком погашення	Зниження рівня неповернення, посилення фінансової дисципліни	Фінансові потоки позичальників
Регульовальна	Маніпулювання ставками, обсягами кредитування	Стимулювання інфляції, стимулювання попиту	Грошовий ринок, макроекономіка

Така багатфункціональність кредиту створює передумови для розробки адаптивної моделі банківської діяльності, яка враховує специфіку галузей, регіонів і типів позичальників. Це вимагає високого рівня аналітичної компетентності з боку банківських аналітиків і бухгалтерів. Не менш значущим є питання інтеграції функцій кредиту з системами управління ризиками. Тільки за умови їх узгодженого функціонування кредит здатен виконувати свою роль ефективно та без надмірного ризику для стабільності фінансової системи.

Розкриття економічної сутності кредиту неможливе без його класифікації, яка дозволяє систематизувати кредитні продукти за низкою ознак. Кредитні відносини в економіці набувають різних форм залежно від мети, строку, суб'єктного складу та характеру забезпечення. Така структуризація дозволяє банківським установам формувати диверсифікований кредитний портфель, адаптований до ризикового профілю ринку.

Основними критеріями поділу кредитів виступають: строк користування, форма надання, забезпечення, суб'єкти угоди, цільове призначення та спосіб погашення. Кожен з цих критеріїв має прикладне значення для оцінки платоспроможності, визначення рівня процентної ставки та механізмів обліку. З огляду на регуляторні вимоги, банківські установи використовують класифікацію як інструмент контролю за якістю активів та резервуванням під

можливі втрати. Класифікація кредитів також слугує основою для формування звітності, прийняття рішень щодо реструктуризації чи пролонгації боргу; дозволяє ефективно структурувати кредитний портфель банку та прогнозувати рівень ризику за кожною категорією позик. Узагальнення видів кредитів є необхідним кроком для подальшого аналізу кредитної політики банків (табл. 1.3)

Таблиця 1.3 - Основні критерії класифікації кредитів у банківській практиці

Критерій	Класифікаційні ознаки	Характеристика
Строк користування	коротко-, середньо-, довгострокові	Визначає термін обігу кредитного капіталу та швидкість його повернення
Форма надання	грошова, товарна	Обумовлює вид ресурсів, які передаються у користування
Суб'єкт кредитування	фізичні особи, юридичні особи, уряд, банки	Визначає особливості договору та правові наслідки
Забезпечення	забезпечені, незабезпечені	Впливає на рівень ризику та вимоги до резервування
Цільове призначення	споживчі, іпотечні, інвестиційні, оборотні	Спрямовані на покриття конкретних потреб чи інвестицій
Метод погашення	одноразове, часткове, ануїтетне, дострокове	Визначає графік погашення боргу та впливає на розрахунок процентів
Характер регуляції	регульовані (централізовані), нерегульовані (ринкові)	Залежить від участі держави у формуванні умов кредитування

Класифікація кредитів не є сталою, оскільки змінюється під впливом інституційних трансформацій, макроекономічних умов і цифровізації банківських процесів. У сучасних умовах розширюється спектр класифікаційних критеріїв, включаючи рівень ризику, галузеву належність позичальника, валюту кредиту та наявність державної підтримки. Після впровадження систем скорингу в практику масового кредитування було виокремлено нові типи продуктів, адаптованих до поведінкових характеристик клієнта.

Крім того, на міжнародному рівні класифікація кредитів підпорядковується вимогам стандартів МСФЗ, зокрема у частині відображення очікуваних кредитних втрат. Це зумовлює необхідність постійного перегляду внутрішніх політик банків та гармонізації їх з нормативними актами НБУ. Класифікація також виступає основою для побудови моделей ризику, визначення

коефіцієнтів покриття резервами та моніторингу проблемних активів. У результаті її роль у системі управління кредитним портфелем є не просто інструментальною, а стратегічною [25].

Організаційно-правова система, яка регламентує кредитну діяльність банків в Україні, виконує функцію базової інфраструктури для реалізації кредитної політики на макро- та мікрорівні. Саме завдяки нормативно встановленим правилам банки мають можливість здійснювати кредитні операції в межах законодавства, дотримуючись визначених процедур, стандартів і обмежень. Правові засади у сфері банківського кредитування забезпечують стабільність, прозорість та передбачуваність взаємодії між банками і позичальниками.

Основу регулювання становлять Закони України (ЗУ), Цивільний кодекс (ЦКУ), підзаконні нормативні документи НБУ, а також міжнародні стандарти, імplementовані в національну систему. Усі ці джерела регламентують як сам механізм надання кредитів, так і порядок оцінки ризиків, моніторинг, формування резервів, використання застави та врегулювання заборгованості. Принцип правової визначеності у сфері кредитних відносин реалізується через деталізовану систему норм, що охоплює як організаційний, так і матеріально-правовий рівень регулювання. Таке середовище дозволяє підтримувати баланс між інтересами кредиторів і позичальників, а також забезпечує ефективний нагляд з боку держави. Відсутність чіткої правової архітектури неминує спричинила б юридичну невизначеність, що знижувало б рівень довіри до банківської системи [10].

Закон України про банки і банківську діяльність визначає загальні принципи банківської діяльності, правовий статус фінансових установ, обсяг дозволених операцій і форми нагляду з боку НБУ. Саме на цьому законі ґрунтується правоздатність банків здійснювати кредитування фізичних та юридичних осіб, формувати власну політику ризик-менеджменту та застосовувати внутрішні регламенти. Закон України про Національний банк

України встановлює повноваження головного регулятора банківської системи щодо контролю за ліквідністю, видачі ліцензій, встановлення грошово-кредитних параметрів та запровадження нормативів резервування.

Важливим джерелом виступає також ЦКУ, який деталізує конструкцію кредитного договору, права та обов'язки сторін, а також механізми відповідальності у разі порушення умов угоди. Закон України про споживче кредитування створює нормативне підґрунтя для регулювання відносин банків з фізичними особами, визначаючи особливості інформування позичальників, порядок розрахунку повної вартості кредиту та обмеження щодо несанкціонованих змін умов договору.

Усі зазначені документи є чинними нормативними актами прямої дії, обов'язковими для дотримання всіма банківськими установами на території України. Їх положення є базовими під час розробки внутрішніх положень про кредитування, укладення договорів і здійснення нагляду. Відповідність кредитної діяльності цим нормативам є ключовою умовою її легітимності.

Застосування правових норм на практиці реалізується через процедуру укладення кредитного договору, яка має бути документально зафіксована та відповідати регуляторним вимогам. Ця процедура включає декілька етапів, зокрема попередній аналіз фінансового стану позичальника, перевірку джерел доходу, оцінку кредитоспроможності, вивчення кредитної історії та встановлення умов кредитування. Укладання договору здійснюється тільки після завершення повної юридичної перевірки застави, яка має відповідати вимогам щодо ліквідності та правового захисту. Сторони погоджують строк, суму, процентну ставку, порядок погашення, відповідальність за порушення умов і можливість дострокового повернення кредиту. Після підписання договору банк здійснює видачу коштів та розпочинає моніторинг виконання зобов'язань, який проводиться регулярно протягом усього терміну дії угоди. Кожна зміна умов договору фіксується в окремій угоді та погоджується двома сторонами в установленому порядку.

Юридична сила договору ґрунтується на його відповідності законодавству та внутрішнім положенням банку. Дотримання цих процедур гарантує правову захищеність як банку, так і позичальника. Така модель є загальноприйнятою в українській банківській практиці.

Питання оцінки платоспроможності позичальника регулюється спеціальними нормативними актами НБУ, зокрема Положенням №351, яке деталізує методику розрахунку кредитного ризику та формування резервів. Банки застосовують як кількісні, так і якісні методи аналізу, зокрема розрахунок коефіцієнтів ліквідності, платоспроможності, рентабельності, аналіз динаміки доходів і витрат, оцінку грошових потоків, а також репутаційні та поведінкові характеристики клієнта.

Для фізичних осіб ураховуються джерела постійного доходу, наявність інших зобов'язань, стабільність надходжень і взаємодія з іншими банками, тоді як для юридичних осіб — балансова структура, дебіторська і кредиторська заборгованість, контракти з ключовими партнерами та сезонність виручки. Отримані дані дозволяють банку визначити клас ризику, розрахувати ймовірність дефолту та прийняти обґрунтоване рішення щодо погодження умов кредитування.

У разі позитивного висновку банк формує кредитний файл та присвоює індивідуальний номер договору. Надалі здійснюється постійний моніторинг фінансової дисципліни позичальника, який оновлюється залежно від надходження нової інформації. Висновки з оцінки позичальника є підставою для формування відповідного обсягу резервів. Таким чином, процес оцінки є не лише формальністю, а елементом контролю стабільності всієї банківської системи [1].

Окремий блок регулювання стосується управління кредитним ризиком, що розглядається як безперервний процес у межах банківської діяльності. Він передбачає встановлення процедур виявлення, оцінки, моніторингу та мінімізації ризиків, які супроводжують кожну кредитну операцію. Система управління ризиками включає в себе затвердження кредитної політики,

визначення допустимих лімітів, використання інструментів хеджування, контроль за дотриманням умов договорів та оперативне реагування на ознаки зростання ризиків. Важливе місце у цій системі посідає кредитний комітет, який аналізує великі угоди, погоджує зміни умов кредитування та ухвалює рішення щодо реструктуризацій. Окрім цього, банки зобов'язані використовувати дані Кредитного реєстру НБУ, що дозволяє виявляти перехресну заборгованість та формувати повнішу картину ризикового профілю клієнта. Оцінка ризиків проводиться як на момент видачі кредиту, так і в динаміці, відповідно до змін фінансового стану клієнта. Механізми контролю охоплюють регулярну звітність, аналіз графіку платежів, застосування тригерів і стрес-тестування. Таким чином, управління ризиками є складовою частиною загальної системи банківського контролю, а не окремою функцією.

Важливим чинником, який впливає на зміст і якість кредитної політики, є діяльність НБУ як центрального органу монетарного регулювання, контроль за кредитною діяльністю банків через систему нормативів, вимог до резервів, інструменти облікової політики, обмеження на валютне кредитування та контроль за дотриманням стандартів звітності. Регулятор має право проводити планові та позапланові перевірки, аналізувати якість активів і надавати обов'язкові до виконання приписи щодо усунення виявлених порушень.

Таблиця 1.4 - Основні нормативні документи, що регулюють кредитну діяльність банківських установ

Назва нормативного акту	Предмет регулювання	Значення для банківської діяльності
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Визначає правовий статус банків, види операцій, порядок ліцензування та нагляд НБУ	Формує основу для здійснення кредитних операцій і забезпечує прозорість процедур
Закон України «Про Національний банк України»	Регулює функції, повноваження й інструменти НБУ	Визначає політику грошово-кредитного регулювання і контроль за банками
Цивільний кодекс України	Установлює порядок укладення та виконання кредитних договорів	Визначає права і зобов'язання сторін, відповідальність за порушення умов

Закон України «Про споживче кредитування»	Регламентує відносини між банком і фізичними особами	Забезпечує захист споживача і стандарти прозорості умов кредиту
Постанова Правління НБУ №351	Містить методику оцінювання кредитного ризику і формування резервів	Стандартизує підхід до визначення платоспроможності та стабільності системи

Через механізм грошово-кредитної політики НБУ впливає на обсяг доступного фондування та структуру позик у банківській системі. У разі виявлення ризиків для стабільності ринку НБУ може коригувати параметри політики через зміну облікової ставки, інтервенції на валютному ринку або встановлення нових обмежень. Усе це створює нормативно визначене середовище, яке зобов'язує банки адаптувати свої політики до змін зовнішніх умов. У цьому контексті роль НБУ є системною та стабілізуючою [22].

У межах нормативного середовища функціонує комплекс правових актів, кожен з яких виконує чітко визначену функцію. Їх систематизація дозволяє побачити, як саме розподілені сфери відповідальності між державою, регулятором та банками. Це дозволяє візуалізувати функціональну структуру правового поля та визначити основні акценти нормативної архітектури.

1.2. Кредитні операції як об'єкт обліку

Кредитні операції посідають центральне місце в діяльності банківських установ, оскільки забезпечують формування основного джерела доходу у вигляді процентів. У системі бухгалтерського обліку такі операції розглядаються як фінансові активи, які виникають у результаті надання грошових коштів клієнтам на умовах повернення, строковості та платності. Вони обліковуються на активних рахунках, оскільки мають потенціал генерувати економічні вигоди для банку у вигляді грошових надходжень.

Визначення кредитних операцій у бухгалтерському контексті передбачає врахування їх вартості, строку погашення, наявності забезпечення та ризиковості. Кожен вид кредитної операції супроводжується документальним

оформленням та відображенням у фінансовій звітності відповідно до нормативних вимог НБУ та міжнародних стандартів. Усі етапи життєвого циклу кредиту, від видачі до повного погашення потребують облікової фіксації на відповідних балансових і позабалансових рахунках. Для коректного відображення кредитів необхідно проводити аналітичну деталізацію за строками, типами позичальників, формами забезпечення та рівнем прострочення. Саме через бухгалтерський облік забезпечується контроль за якістю активів, оцінка фінансової стійкості банку та прозорість його кредитної політики [5].

У структурі балансу банківської установи кредитні операції належать до категорії активів і, як правило, становлять найбільшу частку в сукупних активах. Вони включаються до розділу «Кредити та заборгованість клієнтів» або «Фінансові активи, що обліковуються за амортизованою вартістю», залежно від обраної облікової моделі. У процесі обліку важливо дотримуватись принципу суттєвості, який передбачає точне визначення очікуваних грошових потоків за кожним контрактом, що впливає на оцінку вартості активу. Крім основної суми боргу, банк має враховувати нараховані проценти, комісії, штрафи, а також коригування на втрату від знецінення. Відповідно до вимог НБУ та МСФЗ 9, банки зобов'язані оцінювати кредитні ризики та формувати резерви під очікувані кредитні збитки, що прямо впливає на вартість обліку кредиту. У разі зниження кредитоспроможності позичальника, актив переводиться до категорії з підвищеним ризиком і відображається у звітності з відповідним дисконтом.

Для забезпечення прозорості обліку всі кредитні договори повинні супроводжуватись первинною документацією, яка підтверджує правомірність нарахованих сум та забезпечує можливість аудиту. Надання повної інформації у звітності є необхідною умовою дотримання принципів достовірності та порівнюваності фінансової інформації.

Класифікація кредитних операцій у системі бухгалтерського обліку здійснюється за низкою критеріїв, які дозволяють деталізувати характеристики

активів з метою точнішого управління ризиками та формування фінансової звітності. Найпоширенішими критеріями поділу є строк надання, тип позичальника, цільове призначення, форма забезпечення, порядок погашення та ступінь надійності. За строками кредити поділяються на короткострокові (до одного року) та довгострокові (понад один рік), що визначає характер їх впливу на ліквідність банку. За типом позичальника виділяють кредити фізичним особам, юридичним особам, органам державної влади та іншим банкам. У бухгалтерському обліку також враховується наявність забезпечення: застави, поруки, гарантії чи незабезпеченість.

Кожна з класифікаційних ознак має безпосереднє відображення в системі аналітичного обліку, оскільки визначає обсяг резервування, способи нарахування процентів і необхідність переоцінки вартості активу. Точне розмежування кредитів дозволяє банку оцінити прибутковість кожної групи операцій, виявити критичні ділянки ризику та сформувати гнучку політику управління портфелем. Таким чином, класифікація виконує не лише облікову, а й управлінську функцію.

У системі бухгалтерського обліку кредитні операції відображаються відповідно до плану рахунків, затвердженого НБУ, з деталізацією за видами кредитів та станом їх обслуговування (додаток А). Основні рахунки, які використовуються, охоплюють видачу кредитів, нарахування доходів, отримання погашень, резервування під знецінення, списання збитків та переоцінку. При видачі кредиту запис здійснюється за дебетом рахунку клієнта та кредитом відповідного активного рахунку банку. Відсотки нараховуються регулярно відповідно до умов договору та визнаються доходом періоду, до якого вони належать. У разі погашення кредиту відбувається зменшення заборгованості клієнта і надходження коштів на рахунок банку.

Якщо кредит визнано знеціненим, проводиться його переведення на спеціальні рахунки з одночасним формуванням резерву. Облік кожної операції супроводжується відповідними бухгалтерськими довідками, які є підставою для

формування балансу, звіту про фінансові результати та приміток до звітності. Чітке дотримання порядку обліку гарантує достовірність фінансової інформації та забезпечує її відповідність стандартам МСФЗ.

Відображення кредитних операцій банку у бухгалтерському обліку наведено у таблиці 1.5

Таблиця 1.5 - Відображення кредитних операцій банку у бухгалтерському обліку

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерське проведення	Номери рахунків та їх назви
1	Видача кредиту клієнту	Дт – кредити клієнтам Кт – кошти клієнтів / коррахунок / каса	1200, 1210 – Кредити, надані клієнтам; 2600, 2620 – Поточні рахунки клієнтів; 1001 – Каса банку; 1200 – Коррахунок у НБУ
2	Нарахування процентів за кредитом	Дт – нараховані доходи Кт – доходи банку	6110 – Процентні доходи до отримання; 7020 – Процентні доходи за кредитами
3	Отримання погашення кредиту	Дт – кошти банку Кт – кредитна заборгованість	1200 – Коррахунок у НБУ; 2600, 2620 – Поточні рахунки клієнтів; 1200, 1210 – Кредити клієнтам
4	Отримання сплати відсотків	Дт – кошти банку Кт – нараховані доходи	1200 – Коррахунок у НБУ; 6110 – Процентні доходи до отримання
5	Формування резервів під знецінення кредитів	Дт – витрати банку Кт – резерви під знецінення	7700 – Відрахування в резерви; 1490 – Резерви під знецінення кредитів клієнтів
6	Списання безнадійної заборгованості	Дт – резерв / витрати банку Кт – кредитна заборгованість	1490 – Резерви під знецінення кредитів; 7701 – Інші витрати банку; 1200, 1210 – Кредити клієнтам
7	Переоцінка кредитів в іноземній валюті	Дт/Кт – кредити клієнтам Кт/Дт – доходи або витрати від переоцінки	1205, 1215 – Кредити в іноземній валюті; 6200, 7400 – Результати від переоцінки валютних операцій

Особливу увагу слід приділяти обліку кредитних операцій, здійснених з фізичними та юридичними особами, оскільки вони мають істотні відмінності в організації документації, порядку оцінки ризиків і способах погашення. Для фізичних осіб переважають роздрібні кредити з фіксованими графіками платежів, а оцінка платоспроможності здебільшого здійснюється на основі доходів та кредитної історії. У випадку юридичних осіб застосовується комплексна фінансова аналітика, що включає аналіз балансових показників, грошових потоків, структури зобов'язань та наявності бізнес-плану.

Відображення кредитних операцій у бухгалтерському обліку здійснюється з використанням рахунків класу 12 Плану рахунків НБУ. Система обліку забезпечує точне відображення руху коштів на всіх етапах кредитного циклу — від видачі до погашення. Використання рахунків 1200–1299 забезпечує аналітичну деталізацію операцій і формує основу для фінансової звітності. Такий підхід відповідає вимогам МСФЗ та внутрішньої облікової політики банку.

Таблиця 1.6 - Рахунки 1200–1299 у кредитному циклі: призначення та типові рухи

Рахунок	Найменування	Етап процесу	Типові рухи
1200	Кореспондентський рахунок у НБУ	Видача, погашення, проценти через міжбанк	Списання або зарахування коштів під час розрахунків
1203	Обов'язкові резерви в НБУ	Управління ліквідністю	Формування резервів
1210	Кредити юридичним особам	Первісне визнання, облік тіла	Дт 1210 при видачі, Кт 1210 при погашенні
1215	Кредити фізичним особам	Первісне визнання, облік тіла	Дт 1215 при видачі, Кт 1215 при погашенні
1217	Прострочена заборгованість юридичних осіб	Управління NPL	Перенесення тіла у випадку прострочення
1218	Нараховані проценти за юридичними особами	Облік доходів	Визнання та списання після надходження
1219	Прострочені проценти фізичних осіб	Управління простроченнями	Облік до моменту інкасації
129x	Інші субрахунки класу 12	Внутрішній облік	Використання під окремі продукти та валюти

Облік кредитів юридичним особам потребує більшої деталізації щодо умов

договору, забезпечення, індивідуальних ковенантів та механізмів дострокового погашення. Для обох категорій клієнтів ведеться аналітичний облік на субрахунках, які дозволяють відслідковувати стан кожного окремого кредиту в режимі реального часу. Ця інформація є базою для формування управлінської звітності, що використовується для ухвалення стратегічних рішень. Зіставлення особливостей кредитування різних категорій позичальників дозволяє банку коригувати структуру портфеля з урахуванням ризик-профілю. Таким чином, диференційований підхід в обліку кредитів є ключовим чинником ефективного управління активами [13].

Нарахування та облік відсоткових доходів є основою прибутковості банку, тому ця ділянка бухгалтерського обліку потребує особливої точності та відповідності принципу нарахування. Відсоткові доходи визнаються у періоді, в якому виникає право на їх отримання, незалежно від фактичного надходження коштів. Для цього використовуються окремі рахунки обліку нарахованих, але не отриманих процентів, що дозволяє розмежувати визнані та грошові доходи. У випадках, коли позичальник порушує умови договору, банк має право призупинити нарахування процентів або здійснити переоцінку вартості активу.

Якщо кредит класифіковано як прострочений, відсотки переводяться на умовно нараховані та не визнаються як дохід до моменту фактичного надходження. Також важливим елементом є облік комісій, пов'язаних із кредитною угодою, які визнаються поступово або одноразово залежно від характеру послуги. Дотримання правил обліку процентних доходів необхідне для правильного формування звіту про прибутки та збитки. Невірне відображення нарахованих процентів може призвести до викривлення фінансової звітності та помилок у розрахунках нормативів капіталу.

З огляду на багатофакторність і складність обліку кредитних операцій, у банках застосовуються автоматизовані інформаційні системи, які дозволяють вести аналітичний і синтетичний облік з високим рівнем деталізації. Такі системи інтегрують облікові модулі з кредитними калькуляторами, базами

документів, засобами моніторингу та автоматичного формування звітності. Завдяки цьому досягається оперативність у відображенні змін у кредитному портфелі, забезпечується контроль за термінами погашення, а також автоматизується нарахування процентів і резервів. Інформаційна база містить детальні картки кожного договору, що включають умови кредиту, графік платежів, залишки заборгованості, історію нарахувань і сплату. Важливим аспектом є ведення обліку в національній та іноземній валюті з урахуванням курсових різниць і впливу валютного ризику. Системи також дають змогу формувати регуляторну звітність відповідно до вимог НБУ та МСФЗ.

Підсумовуючи викладене, доцільно систематизувати основні критерії класифікації кредитних операцій, що використовуються в системі бухгалтерського обліку банку. Це дозволить узагальнити основні типи кредитів та способи їх облікового відображення, враховуючи всі ключові параметри. У таблиці 1.7 представлено порівняльну характеристику видів кредитних операцій із зазначенням основних ознак, що впливають на бухгалтерський облік та управління ризиками.

Таблиця 1.7 - Класифікація кредитних операцій у системі бухгалтерського обліку банківської установи

Критерій класифікації	Класифікаційні ознаки	Особливості обліку
Строк користування	Короткострокові, довгострокові	Визначають обліковий рахунок, тривалість нарахування процентів
Тип позичальника	Фізичні особи, юридичні особи, державні установи	Впливають на методику оцінки платоспроможності та структуру документів
Наявність забезпечення	Забезпечені, незабезпечені	Обумовлюють облік застави, порук, гарантій на окремих рахунках
Форма погашення	Стандартна, анuitетна, дострокова, часткова	Визначають алгоритм погашення основної суми та процентів
Валюта кредиту	Національна, іноземна	Необхідність обліку курсових різниць, використання валютних рахунків

Ступінь обслуговування	Регулярно обслуговувані, прострочені, проблемні	Впливають на порядок резервування та оцінку знецінення
Цільове призначення	Споживчі, інвестиційні, оборотні	Визначають джерело погашення та умови розрахунків

Фінансова реструктуризація кредитів є інструментом управління проблемною заборгованістю, що дозволяє банкам зменшувати ризик втрати активів та водночас підтримувати клієнтів у складних фінансових обставинах. Цей процес передбачає зміну первинних умов кредитного договору, що може включати пролонгацію терміну, зниження процентної ставки, надання пільгового періоду чи часткове списання боргу. Реструктуризація не є способом уникнення погашення заборгованості, а навпаки — засобом підвищення ймовірності її повного чи часткового відновлення.

У бухгалтерському контексті реструктуризовані кредити вимагають окремого обліку, оскільки вони втрачають характеристики стандартних активів і потребують перегляду ступеня ризику. Банки повинні забезпечити прозорість відображення таких операцій через відповідну аналітичну деталізацію. Основним обліковим наслідком реструктуризації є зміна вартості фінансового активу, перегляд очікуваних грошових потоків та перегрупування до іншої категорії обліку. Усі ці зміни мають бути зафіксовані в обліковій політиці банку. Крім того, вони тягнуть за собою наслідки для формування резервів та податкових розрахунків.

Класифікація реструктуризованих кредитів ґрунтується на підходах, що поєднують облікові та економіко-правові критерії. Найпоширенішими є типи реструктуризації за характером змін (технічна, фінансова, правова), за обсягом (повна чи часткова), за ініціатором (банк чи позичальник), а також за ступенем ризику після реструктуризації. Згідно з положеннями обліку, кожен варіант потребує окремого аналітичного обліку на відповідних рахунках.

Такий облік забезпечує не лише належне відображення фінансових наслідків, а й формує основу для прийняття управлінських рішень. Аналітична

класифікація також враховує вплив реструктуризації на дохідність активів, платоспроможність клієнта, тривалість затримки платежів та потребу в коригуванні резервів. З цієї причини банки повинні адаптувати інформаційні системи для моніторингу реструктуризованих кредитів. Це дозволяє відслідковувати ефективність процедур і прогнозувати майбутній стан кредитного портфеля.

Наведена нижче таблиця 1.8 узагальнює основні форми реструктуризації та їх облікові наслідки. Реструктуризовані кредити вимагають від банку зміни облікових оцінок, зокрема перегляду дисконтованих грошових потоків і визначення нової амортизованої вартості активу. Цей підхід відповідає міжнародним стандартам фінансової звітності, зокрема IFRS 9, де підкреслюється необхідність оцінки очікуваних кредитних втрат.

Таблиця 1.8 - Класифікація форм фінансової реструктуризації та їх облікове відображення

Форма реструктуризації	Суть змін	Облікове відображення	Потенційні ризики
Пролонгація терміну	Зміна графіку погашення з подовженням строків	Перерахунок дисконту, зміна розрахунку відсотків	Зменшення поточної ліквідності
Зменшення процентної ставки	Зниження ставки за кредитом	Коригування очікуваного прибутку, зменшення фінансового доходу	Зниження дохідності кредитного портфеля
Часткове списання заборгованості	Визнання частини боргу безнадійною	Списання в збитки, зменшення кредитного залишку	Погіршення фінансових результатів банку
Надання пільгового періоду	Тимчасове звільнення від погашення основної суми чи відсотків	Визнання відстрочених доходів, зміна структури активів	Зростання ризику недоотримання платежів
Конверсія боргу в інші фінансові інструменти	Обмін заборгованості на цінні папери або акції позичальника	Переведення до інвестиційних активів, зміна характеру зобов'язань	Ускладнення управління активами, ризик знецінення

У такому контексті облікове відображення реструктуризації передбачає

перехід від моделі нарахування доходу за контрактною ставкою до моделі на основі очікуваних грошових надходжень. Результатом таких змін є коригування резервів, що безпосередньо впливає на прибуток банку. Особливої уваги потребує аналітичне обґрунтування рівня знецінення активів. У разі, якщо реструктуризація не покращує платоспроможність позичальника, актив визнається знеціненим і підлягає переведенню до категорії непрацюючих. Для уникнення суб'єктивізму банки впроваджують внутрішні методики стрес-тестування кредитного портфеля. З аналітичного погляду, реструктуризація виконує не лише функцію стабілізації кредитного портфеля, але й дозволяє оптимізувати ресурсне навантаження на позичальників. Водночас її ефективність залежить від здатності банку прогнозувати наслідки змін умов кредитування для майбутніх грошових потоків. Це вимагає побудови моделі оцінки реструктуризованих активів із урахуванням можливих сценаріїв повернення, ризику дефолту та вартості заставного майна. Результати такої оцінки використовуються як база для перегляду фінансової стратегії.

Багато банків також аналізують співвідношення реструктуризованих і стандартних кредитів у портфелі, щоб оцінити динаміку ризиків. Для цього застосовуються як кількісні, так і якісні методи, зокрема аналіз коефіцієнтів платоспроможності, структури за строками, типами боржників тощо. Нижче представлено таблицю 1.9, що демонструє основні показники аналітичної оцінки реструктуризованих кредитів.

Таблиця 1.9 - Аналітичні показники оцінки реструктуризованих кредитів у банківській системі

Показник	Метод розрахунку	Значення для банку
Частка реструктуризованих кредитів у портфелі	Реструктуризовані кредити / Загальний кредитний портфель	Визначає рівень кредитного навантаження і потенційних ризиків
Середній строк пролонгації	Σ (додаткові строки) / кількість реструктуризацій	Відображає тенденцію до затримки повернення коштів

Середня знижка відсоткової ставки	Σ (різниця ставок до і після) / кількість змін ставок	Дозволяє оцінити вплив на дохідність
Частка дефолтів після реструктуризації	Кількість дефолтів реструктуризовані кредити	Визначає ефективність реструктуризації як антикризового заходу
Коефіцієнт покриття реструктуризованих резервами	Резерви / реструктуризовані кредити	Характеризує адекватність резервного покриття

Комплексний аналіз реструктуризації дозволяє не лише контролювати поточний стан активів, але й розробляти превентивні заходи з управління ризиками. На основі вищенаведених показників банки можуть визначати доцільність подальших реструктуризацій та моделювати вплив нових умов кредитування на загальний фінансовий стан. Об'єднання облікової і аналітичної інформації створює передумови для ухвалення рішень на стратегічному рівні. Зважаючи на складність реструктуризаційних процедур, особливої ваги набуває автоматизація розрахунків та контроль за достовірністю даних. В умовах посилення регуляторних вимог банки змушені підвищувати точність прогнозування дефолтів. Це сприяє формуванню прозорого середовища для реструктуризацій та підвищенню довіри з боку інвесторів і регулятора. Таким чином, реструктуризація кредитів, з облікового та аналітичного погляду, перетворюється на багатофакторну систему управління фінансовою стабільністю.

Висновки до розділу 1

Результати розгляду теоретико-методологічних засад кредитування дозволяють сформулювати цілісне уявлення про економічну природу кредиту, його функціональне значення в системі фінансового обігу та організаційно-правове забезпечення банківської кредитної діяльності.

1. Кредит виступає не лише інструментом фінансування потреб

економічних агентів, а й виконує низку взаємопов'язаних функцій, які впливають на формування фінансової дисципліни, регулювання платоспроможності суб'єктів господарювання та забезпечення стабільності грошово-кредитного ринку. Еволюція форм і видів кредитів, що застосовуються в банківській практиці, відображає адаптацію фінансової системи до змін у ринковому середовищі та запитів позичальників.

2. Встановлено, що кредитні операції є складним об'єктом бухгалтерського обліку, що потребує застосування різних підходів залежно від типу позичальника, строку дії кредитного договору, рівня ризику та економічної доцільності перегляду умов фінансування. У структурі банківського балансу кредитні операції посідають провідне місце серед активів, водночас будучи джерелом кредитного ризику та втрат.

3. Особливу увагу приділено теоретичному обґрунтуванню фінансової реструктуризації як інструменту відновлення платоспроможності боржників і зменшення втрат банку. Зазначено, що реструктуризовані кредити потребують спеціального облікового підходу, який включає перегляд грошових потоків, коригування вартості активів та адекватне формування резервів.

4. Таким чином, теоретичний аналіз підтвердив, що облік є невід'ємною складовою системи управління банківськими активами і потребує постійного вдосконалення з урахуванням диджиталізації, змін у нормативному середовищі та зростання ролі ризик-орієнтованих підходів у банківській практиці.

РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ВВЕДЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В АТ «ОЩАДБАНК»

2.1. Загальна характеристика організації обліку кредитних операцій в АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» функціонує як акціонерне товариство зі стовідсотковою часткою державної власності, що підтверджується відкритими реєстрами та офіційною звітністю установи. Його засновником і єдиним акціонером виступає держава в особі Кабінету Міністрів України. Статус системно значущої банківської установи надається відповідно до рішення НБУ, що базується на показниках розміру активів, обсягу залучених ресурсів та значущості для фінансової стабільності. Банк підпорядковується вимогам МСФЗ, які реалізуються через регулярну перевірку незалежними аудиторами. Аудит проводиться компанією з глобальною репутацією, що надає підтвердження достовірності фінансових звітів. Прозорість управління підтримується публічним розміщенням усіх звітів на офіційному сайті банку та порталі НБУ. Юридичний статус банку гарантує контроль з боку держави та зобов'язує до дотримання принципів банківської доброчесності. Структура володіння та регуляторний нагляд є основою для оцінки стабільності установи як об'єкта аналізу у межах цієї роботи [31].

Банк має найбільшу мережу відділень в Україні, що охоплює більшість регіонів та забезпечує повне територіальне покриття на контрольованій території. Станом на 2024 рік кількість відокремлених структурних підрозділів перевищує 1100, що дозволяє забезпечувати широкомасштабне обслуговування як фізичних, так і юридичних осіб. Частина відділень оснащена резервними джерелами живлення, що забезпечує функціонування в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема під час відключень електроенергії. Розгалужена мережа доповнюється впровадженням мобільних офісів, що орієнтовані на

обслуговування віддалених громад. Банк активно модернізує інфраструктуру з урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності, впроваджуючи спеціальні стандарти адаптації для клієнтів з обмеженими можливостями.

Вказані особливості сприяють підвищенню клієнтоорієнтованості, але також мають значення для внутрішньої організації облікових процесів. У межах подальшого дослідження така структурна насиченість вимагатиме оцінки ефективності документообігу та контролю. Розгалуженість операційної мережі є суттєвим фактором у формуванні кредитного портфеля. Відповідно до власної бізнес-моделі Ощадбанк є універсальним банком, який надає пріоритетне значення розширенню роздрібного, мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ), утримуючи при цьому міцні позиції в корпоративному бізнесі.

Станом на кінець 2024 року розподіл активів Ощадбанку наступний: 53% – інвестиційний портфель; 26% – чистий кредитний портфель; 21% – інші активи. Кредитний портфель представлено насамперед заборгованістю корпоративних клієнтів (58%), фізичних осіб (19%) та клієнтів ММСБ (23%) (рис.2.1)

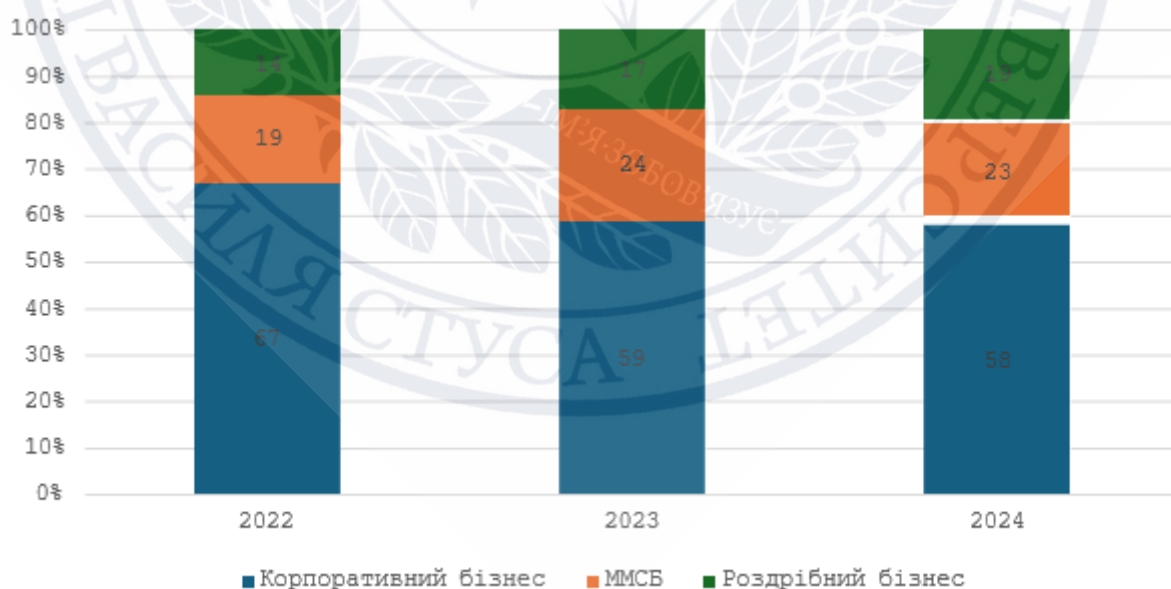


Рис. 2.1 Структура кредитів АТ «Ощадбанк» у 2022–2024 роках, %

Портфель строкових депозитів на 79% складається з коштів фізичних осіб, на 8% – з коштів клієнтів ММСБ та на 13% – з коштів клієнтів корпоративного

бізнесу (рис. 2.2). Більша частина процентних доходів Ощадбанку формується за рахунок кредитів, наданих юридичним особам, та інвестицій у цінні папери.

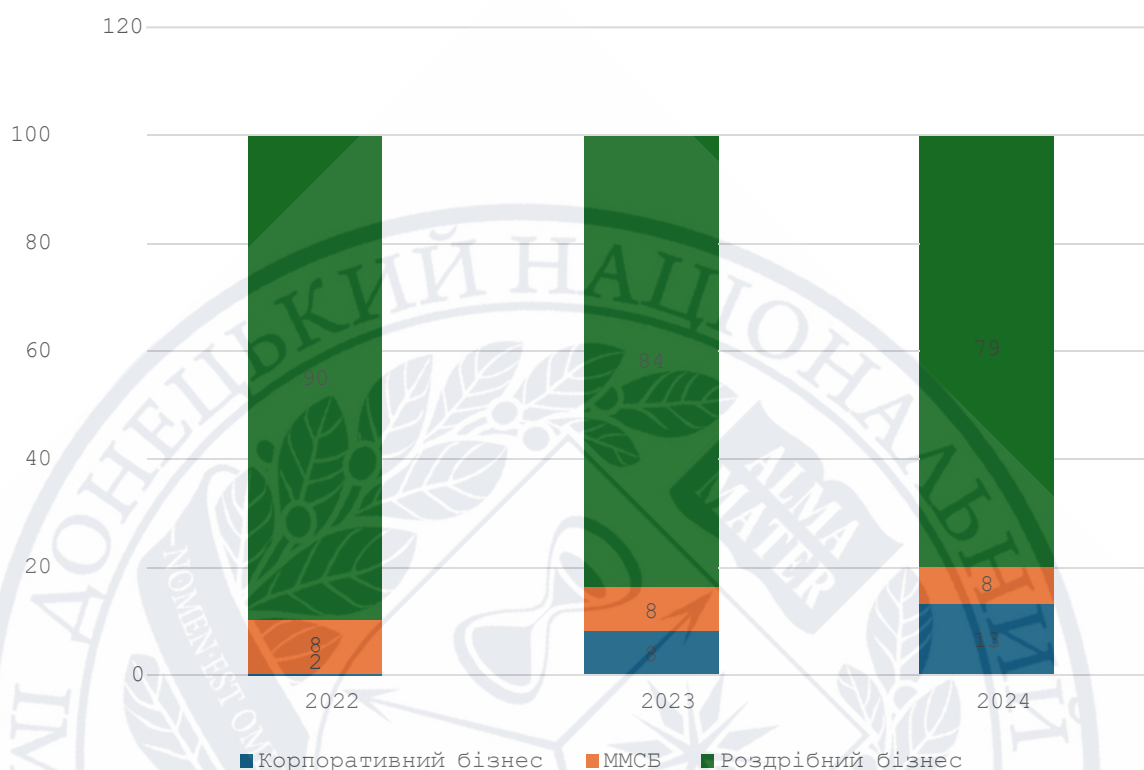


Рис. 2.2 Структура строкових депозитів АТ «Ощадбанк» у 2022–2024 роках, %

АТ «Ощадбанк» функціонує як універсальна фінансова установа, що реалізує багатовекторну модель обслуговування клієнтів у роздрібному, корпоративному та ММСБ-сегментах. У межах роздрібного бізнесу банк формує розгалужений портфель продуктів, який охоплює пасивні, активні, комісійні та соціальні напрями. Така структура дає змогу забезпечити повний цикл банківського обслуговування фізичних осіб та підтримати інтеграцію цифрових сервісів у процес обслуговування.

До основних продуктів роздрібного бізнесу належать:

- пасивні продукти – строкові депозити, зарплатні проєкти, пенсійні й соціальні рахунки, спеціальні поточні рахунки та дебетові картки, у тому числі цифрові;

- активні продукти – автокредитування, споживче та іпотечне кредитування, кеш-кредити, кредитні картки, державні програми стимулювання придбання житла та енергоощадних товарів;

- продукти, що формують комісійний та торговий дохід – торговий та інтернет-еквайринг, платежі фізичних осіб, внутрішні та міжнародні перекази, оренда індивідуальних сейфів, обмін валют, операції з банківськими металами;

- соціальні виплати та виплати фондів;

- додаткові сервіси – система дистанційного обслуговування «Мобільний Ощад», кваліфікований електронний підпис, сервіс безкоштовного бізнес-дзвінка до контакт-центру через месенджер Viber та функція відеодзвінка.

У сегменті мікро-, малого та середнього бізнесу банк реалізує систему кредитно-фінансової підтримки, зорієнтовану на розширення підприємницької активності та впровадження партнерських програм.

Основні продукти ММСБ включають:

- активні продукти – кредити на поповнення обігових коштів, придбання автотранспорту й обладнання (у тому числі в межах партнерських програм), овердрафти, у тому числі бланкові, програми кредитування у співпраці з міжнародними організаціями (WNISEF, ЄБРР, ЄІБ, ЄІФ), фінансування за участю ЕКА, програми Фонду розвитку підприємництва («Доступні кредити 5-7-9%»), кредитування під державні гарантії, програми мікрокредитування, гарантії, авалування векселів і регіональні програми підтримки бізнесу;

- додаткові сервіси:

- система дистанційного обслуговування рахунків клієнтів ММСБ CorpLight, яка відповідає сучасним ринковим вимогам і характеризується високою функціональністю;

- платформа «ОщадБізнес», що надає можливість відкривати рахунки онлайн, подавати заявки на кредитування, страхувати заставне майно, подавати заявку на оцінку майна, а також передбачає для партнерів подання заявки від

імені клієнта на кредитування для придбання обладнання, транспорту чи засобів захисту рослин;

➤ участь у державних та міжнародних програмах грантової підтримки бізнесу (єРобота, EU4business, GIZ, Deutsche Sparkassenstiftung für internationale Kooperation).

У межах корпоративного бізнесу банк підтримує стратегічно важливі галузі економіки, муніципальні утворення й великі підприємства, забезпечуючи їм комплекс фінансових послуг. Основними продуктами корпоративного бізнесу є: кредити на поповнення обігових коштів, у тому числі овердрафт; кредитування капітальних витрат; інвестиційні та кредитно-інвестиційні проекти; торговельне фінансування; кредитування підприємств стратегічних галузей економіки, муніципалітетів; операції з борговими цінними паперами; кредитування в рамках партнерських програм з міжнародними фінансовими установами; кредитування за державними програмами підтримки; фінансовий лізинг; рефінансування активних банківських операцій; та інші.

У сфері міжбанківської співпраці станом на 31.12.2024 року Ощадбанк підтримував мережу з 35 активних банків-кореспондентів, серед яких 17 банків обслуговуються безпосередньо в установі. Відкрито 46 рахунків типу «Лоро» та 44 рахунки типу «Ностро» у 18 міжнародних фінансових установах, включно з провідними європейськими та американськими банками. З українськими банками укладено 31 генеральний договір про проведення міжбанківських операцій.

Казначейська діяльність банку охоплює операції купівлі-продажу державних цінних паперів (ОВДП) як на первинному, так і на вторинному ринку. До основних функцій належать брокерське обслуговування клієнтів-резидентів на ринку ОВДП, проведення торговельних операцій із державними паперами, а також організація прямого дилінгу за угодами купівлі, продажу та обміну іноземної валюти.

Попри військову агресію, що триває та супроводжується численними

ризиками, АТ «Ощадбанк» у 2024 році зберіг динаміку розвитку й продемонстрував результативність у ключових напрямках банківської діяльності. В оновленому порядку обслуговування клієнтів роздрібного бізнесу на умовах Єдиного ДКБО було інтегровано продукти та послуги, серед яких депозити, поточні рахунки без банківських платіжних карток, приймання платежів, валютно-обмінні операції, операції з банківськими металами, кеш-кредит на загальних умовах і оренда індивідуальних сейфів. Також банк відкрив рахунки зі спеціальним режимом використання в межах державних програм «Національний кешбек» та «Зимова єПідтримка».

У напрямі кредитування фізичних осіб досягнуто значного прогресу за іпотечними продуктами, де банк утримує частку ринку 38% і залишається лідером за програмою «єОселя». У 2024 році видано 5 млрд грн кредитів, з яких 4,6 млрд грн спрямовано на вторинний ринок нерухомості, а 0,5 млрд грн – на первинний. Підписано дві нові регіональні програми з обласними державними адміністраціями, що підвищило кількість діючих програм до восьми, а обсяг відшкодованих відсотків перевищив 8 млн грн. Акредитовано 23 забудовники, 29 житлових комплексів і 55 об'єктів будівництва. Новий кредитний портфель зберігає високу якість: на вторинному ринку частка проблемних кредитів NPL 90+ становить 0,03%, а на первинному прострочення відсутнє.

Сегмент автокредитування також залишається серед найактивніших, забезпечуючи частку ринку 38%. Упродовж 2024 року видано 3 893 кредити на суму 3,6 млрд грн, спрощено процеси оформлення та супроводу договорів. Розширено партнерські програми до 24, серед яких дев'ять нових угод, включно з мультибрендовою програмою для електромобілів. Для бренду Ford умови кредитування поширено на весь модельний ряд. Якість портфеля збережено на стабільному рівні, оскільки частка NPL 90+ становить лише 0,2%.

Кеш-кредитування відзначається зростанням попиту завдяки державній програмі енергонезалежності домогосподарств, за якою видано 237 млн грн, що відповідає 60% ринку. За власною програмою з енергоефективності банк надав 2

227 кредитів на суму 215 млн грн. Реалізовано продукт «Лояльний» для клієнтів із закритими кредитами, підвищено максимальну суму кредиту до 500 тис грн, а загальне навантаження за кеш-кредитами обмежено на рівні 750 тис грн. Автоматичне авторизування угод досягло рівня 90%, що суттєво скоротило участь бек-офісу в прийнятті рішень.

За напрямом кредитних карток протягом 2024 року середній чек збільшено удвічі з 13,5 до 22,3 тис грн. Удосконалено процеси встановлення сум розстрочки, а також механізм пакетного перегляду кредитних лімітів. Оптимізовано процедури підвищення лімітів із використанням платіжних карток. Автоматичне погодження кредитів покращено: серед внутрішніх клієнтів воно зросло з 28% до 59,6%, а серед зовнішніх з 0% до 15,9%. Загальна частка авторішень для внутрішніх клієнтів становить 89%, а для зовнішніх 71%, що демонструє підвищення ефективності скорингової моделі.

Протягом року запроваджено низку інновацій у системі «Кредитна фабрика», які дали змогу автоматизувати рішення для зовнішніх клієнтів і впровадити дистанційне кредитування для сегменту «Клієнти за телефонним зверненням». Удосконалено процес реструктуризації проблемної заборгованості, затверджено спрощену схему підвищення кредитних лімітів до 50 тис грн, підвищено гнучкість у межах продуктів «Моя кредитка» для ВІП-клієнтів до 250 тис грн. Клієнти отримали змогу самостійно зменшувати чи анулювати ліміт через контакт-центр або відділення. Додатково впроваджено механізм погашення заборгованості за комісіями за рахунок кредитних коштів.

У пасивних операціях із фізичними особами на 01.01.2025 обсяг коштів клієнтів становив 210 млрд грн, що свідчить про зростання на 11,6% протягом року. За портфелем строкових депозитів банк утримує перше місце із часткою 21,5% станом на 01.12.2024. У межах пасивного напрямку вдосконалено механізм відкриття рахунків зі спеціальним режимом використання в межах державних програм.

У сфері преміального банкінгу Ощадбанк третій рік поспіль відзначений

нагородою міжнародного видання Euromoney. Відкрито дві нові преміум-зони у Львові та Одесі, загальна кількість локацій зросла до 87. Впроваджено аналітичні дайджести, інвестиційні дослідження та рекомендації щодо формування портфелів. Для власників преміальних карток діють додаткові сервіси, серед яких програми «Sheriff SOS» і «Допомога в дорозі». У партнерстві з ЦУМ та Marco Concert реалізовано дисконтну систему зі знижками 15%. Автоматизовано комунікацію з клієнтами через SMS і Viber, а максимальний кредитний ліміт збільшено до 250 тис грн.

В цілому, результативність управління активами та пасивами характеризується наступними показниками (табл. 2.1).

Таблиця 2.1- Основні показники діяльності АТ «Ощадбанк» за 2022–2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022,%
Активи, млрд грн	326	391	454	39,3
Кредитний портфель, млрд грн	84	108	118	40,5
Частка проблемних кредитів (NPL), %	27,1	22,4	18,6	–8,5
Кошти клієнтів, млрд грн	276	298	342	23,9
Капітал банку, млрд грн	41	48	52	26,8
Чистий прибуток, млрд грн	3,9	5,1	7,2	84,6
Рентабельність активів (ROA), %	0,9	1,2	1,6	0,7
Рентабельність капіталу (ROE), %	7,3	9,4	12,2	4,9
Частка корпоративного кредитування, %	62	60	58	–4,0
Частка кредитів фізичним особам, %	16	18	19	3,0
Частка ММСБ у кредитному портфелі, %	22	22	23	1,0

Джерело: узагальнено на основі фінансової звітності.

Дані свідчать про поступове зростання активів та прибутковості, що демонструє результативність політики банку в умовах воєнної економіки. Зменшення частки проблемних кредитів на 8,5 відсоткових пунктів свідчить про посилення контролю за якістю портфеля та підвищення платоспроможності клієнтів. Зростання прибутку на 84,6 % за три роки свідчить про ефективне управління процентними доходами та оптимізацію структури активів.

Капітал банку збільшився на 26,8 %, що підтверджує стабільність

фінансової стійкості установи. Паралельно з цим, показники рентабельності активів і капіталу демонструють позитивну динаміку, що вказує на зростання ефективності використання ресурсів. Незначне скорочення частки корпоративного кредитування супроводжується поступовим підвищенням ролі роздрібного сегмента та ММСБ, що узгоджується з тенденцією диверсифікації ризиків і розширення клієнтської бази.

Організаційна структура управління кредитними операціями в АТ «Ощадбанк» побудована на принципі чіткого розподілу функцій між бізнес-підрозділами, ризик-менеджментом, бухгалтерським обліком, комплаєнс-контролем і внутрішнім аудитом. Кожен структурний елемент виконує визначений набір операцій, що унеможливорює дублювання повноважень і формує послідовність етапів у межах кредитного процесу. Бізнес-підрозділи відповідають за первинний контакт із клієнтами, збір документів та формування кредитних заявок. Підрозділи ризик-менеджменту проводять незалежне оцінювання фінансового стану позичальників, аналіз забезпечення та визначення ступеня ризику майбутньої операції. Бухгалтерські служби забезпечують відображення всіх операцій у системі обліку відповідно до нормативних вимог. Підрозділи комплаєнс-контролю перевіряють відповідність процедур внутрішнім політикам і регуляторним обмеженням, тоді як внутрішній аудит здійснює періодичну оцінку якості реалізації кредитних процедур. Сукупність цих функцій створює керовану та контрольовану структуру взаємодії, що підтримує узгодженість операцій у всіх підрозділах банку.

Особливе значення мають департаменти, які безпосередньо формують кредитну політику, проводять фінансово-економічний аналіз позичальників, визначають умови кредитування, контролюють дотримання лімітів ризику та здійснюють бухгалтерський облік операцій (табл.2.2).

Таблиця 2.2 - Підрозділи та функції у кредитному процесі АТ «Ощадбанк»

Підрозділ	Основні функції у кредитному процесі	Лінія захисту	Нормативна основа
Департамент корпоративного бізнесу	Ініціювання кредитних заявок, збір документів, супровід угод з корпоративними клієнтами	Перша	Положення про корпоративне кредитування
Департамент роздрібного бізнесу	Параметризація кредитних продуктів для фізичних осіб, скоринг, перевірка платоспроможності	Перша	Стандарт роздрібного кредитування
Департамент андеррайтингу	Поглиблений фінансовий аналіз заявок, формування висновків для комітетів	Перша з елементами контролю	Внутрішні стандарти андеррайтингу
Центр ризик-аналізу	Оцінювання кредитного ризику, розрахунок PD/LGD, моніторинг лімітів	Друга	Політика ризик-менеджменту банку
Департамент управління заставою	Контроль за оцінкою та ліквідністю забезпечення, верифікація документів	Друга	Інструкція з роботи із заставами
Департамент бухгалтерського обліку	Відображення кредитів, нарахування процентів, формування резервів	Перша фінансова	Положення про бухгалтерський облік
Юридичний департамент	Правова експертиза договорів, участь у стягненні боргів	Перша допоміжна	Положення про договірну роботу
Департамент комплаєнс-контролю	Перевірка відповідності операцій регуляторним вимогам, санкційний моніторинг	Друга	Політика комплаєнс-контролю
Департамент фінансового моніторингу	Ідентифікація клієнтів, аналіз джерел коштів, звітність до Держфінмоніторингу	Друга	Закон України «Про запобігання відмиванню коштів»
Внутрішній аудит	Перевірка достовірності даних і контроль ефективності системи внутрішнього контролю	Третя	Положення НБУ про внутрішній аудит

Організаційна взаємодія між підрозділами АТ «Ощадбанк» забезпечує безперервний контроль усіх етапів кредитного процесу. Послідовна передача інформації між бізнес-підрозділами, бухгалтерією та внутрішнім аудитом створює цілісну систему управління ризиками та достовірного обліку кредитних операцій (табл. 2.3)

Таблиця 2.3 - Взаємодія підрозділів у межах кредитного циклу АТ «Ощадбанк»

Етап кредитного процесу	Відповідальні підрозділи	Основні документи	Ключові дії	Контрольний результат
Ініціювання заявки	Кредитні менеджери, корпоративний відділ	Анкета, фінансова звітність, заява	Реєстрація заявки та перевірка даних	Передача матеріалів на андеррайтинг
Аналіз позичальника	Андеррайтинг, ризик-аналітики	Баланс, кредитна історія, оцінка забезпечення	Визначення рівня ризику та умов фінансування	Висновок для кредитного комітету
Розгляд та рішення	Кредитний комітет	Протокол, резолюція, погоджений ліміт	Затвердження умов та обсягів фінансування	Рішення про надання кредиту
Оформлення та видача	Юридичний відділ, бухгалтерія	Кредитний договір, договір застави, платіжні доручення	Реєстрація угод і перерахування коштів	Контроль відповідності умов і документів
Моніторинг і супровід	Кредитний відділ, внутрішній аудит	Графіки платежів, звіти клієнтів, аудиторські акти	Нарахування процентів, аналіз виконання зобов'язань	Оцінка стану кредитного портфеля та резервів

У структурі управління кредитними процесами АТ «Ощадбанк» вагоме місце займає система документообігу, яка функціонує на базі інтегрованого середовища «Ощадбанк БІС». Її побудовано за принципом наскрізного електронного контролю, що охоплює всі етапи кредитного циклу. Кожен документ, створений у системі, має унікальний ідентифікаційний код, цифровий підпис та маршрут погодження, що дозволяє підтримувати контроль на кожному рівні доступу. Процеси в «Ощадбанк БІС» взаємопов'язані з бухгалтерськими модулями, ризик-аналітичними блоками й системами моніторингу, що формує єдину базу кредитної інформації.

Для ілюстрації структури електронного документообігу та взаємодії між його компонентами подано узагальнену характеристику в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Елементи електронного документообігу кредитних операцій
АТ «Ощадбанк»

Етап процесу	Основні документи	Відповідальні користувачі	Програмний модуль	Цифровий результат
Реєстрація заявки	Анкета клієнта, фінансові звіти, скан-копії документів	Кредитний менеджер	Модуль «Заявки»	Електронна заявка з унікальним номером
Аналіз даних	Кредитна історія, скорингові файли, аналітичні висновки	Андеррайтер, ризик-аналітик	Модуль «Кредитний аналіз»	Висновок щодо кредитоспроможності
Ухвалення рішення	Протокол комітету, погодження лімітів	Члени кредитного комітету	Модуль «Комітети»	Рішення в електронному форматі
Оформлення договорів	Кредитний договір, договір застави, графік платежів	Юридичний відділ, бухгалтерія	Модуль «Договори»	Електронний договір у форматі PDF
Моніторинг виконання	Графіки платежів, звіти клієнтів, аналітичні карти	Кредитний відділ, внутрішній аудит	Модуль «Моніторинг»	Зведений звіт у базі «Ощадбанк БІС»

Система електронного документообігу функціонує як ядро управління кредитними операціями. Вона поєднує аналітичну, операційну та контрольну функції, формуючи замкнений цикл даних. Така модель забезпечує синхронність облікових, юридичних і контрольних процедур, що сприяє підвищенню точності інформаційних потоків та ефективності роботи персоналу.

Отже, організація обліку кредитних операцій в АТ «Ощадбанк» спирається на взаємодію розгалуженої мережі відділень, функціонально розмежованих підрозділів і цифрового документообігу. Сукупність цих елементів забезпечує узгодженість процедур на всіх етапах кредитного циклу, підтримує контроль за ризиками та формує достовірні дані для відображення операцій у системі бухгалтерського обліку.

2.2. Облікова політика АТ «Ощадбанк» щодо кредитних операцій

Загальна характеристика облікової політики АТ «Ощадбанк» щодо кредитних операцій базується на принципах точності, послідовності та документального підтвердження господарських фактів. У банку діє комплексна система правил, що регулює порядок визнання, оцінки та відображення кредитів у бухгалтерському обліку. Вона спрямована на формування достовірної фінансової інформації, яка відповідає вимогам НБУ та МСФЗ.

Первинні документи вводяться в систему «Ощадбанк БІС» із контролем коректності даних, що забезпечує відстеження кожної операції від моменту підписання договору до його повного закриття. Така система створює цілісний інформаційний контур між бухгалтерією, ризик-аналітикою та внутрішнім аудитом. Банк застосовує уніфікований План рахунків бухгалтерського обліку банків України, що дозволяє здійснювати повну ідентифікацію кредитних операцій за видами активів і зобов'язань. Облік кредитів здійснюється за рахунками класів 1 та 2, а процентні доходи за рахунками класу 6. Окрема аналітична система дає змогу деталізувати інформацію за кожним позичальником, видом забезпечення, строком користування коштами та типом договору. Для кредитів в іноземній валюті банк веде облік курсових різниць з відображенням переоцінок у щоденному режимі. Такий підхід підтримує актуальність балансових даних і забезпечує своєчасну звітність перед регулятором.

Класифікація кредитів за строками користування включає три групи: короткострокові, середньострокові та довгострокові. Короткострокові кредити охоплюють позики до 12 місяців і мають переважно оборотний характер. Середньострокові кредити видаються на термін від 1 до 5 років і використовуються для інвестиційних цілей підприємств або іпотечних програм. Довгострокові кредити (понад 5 років) передбачають підвищений рівень ризику, тому банк застосовує розширену систему забезпечення та резервування. Така

класифікація дає змогу формувати збалансований портфель з оптимальним розподілом ризиків за строками погашення.

В обліковій політиці АТ «Ощадбанк» передбачено поділ кредитів за типами позичальників: корпоративні, ММСБ і роздрібні. Для кожного сегмента розроблено окремі методики оцінювання платоспроможності та структури забезпечення. Корпоративні кредити мають жорсткі вимоги до фінансової звітності, тоді як для малого бізнесу застосовуються спрощені скорингові моделі. Кредити фізичних осіб супроводжуються використанням автоматизованих модулів для контролю прострочення.

Класифікація кредитів за валютами передбачає ведення обліку в національній валюті та іноземних доларах США, євро та швейцарських франках. Для кожного виду кредиту банк фіксує курсові різниці та коригує залишки відповідно до щоденного курсу НБУ. Валютні операції мають окремі аналітичні рахунки, що дає змогу контролювати вплив переоцінок на дохідність портфеля. Крім того, для зменшення валютного ризику банк проводить щоденну звірку позицій між казначейством і бухгалтерією. Такий підхід гарантує точність валютних даних і своєчасне відображення фінансових результатів.

Особливе значення має формування резервів під кредитні збитки. Усі кредити підлягають оцінюванню за ступенем ризику з урахуванням вимог МСФЗ 9. Залежно від результатів аналізу банк розподіляє кредити на стандартні, під контролем, сумнівні та безнадійні. Для кожної категорії створюються резерви за окремими рахунками класу 7 із фіксацією змін у системі «Ощадбанк БІС». Така практика забезпечує відповідність міжнародним вимогам і дозволяє своєчасно реагувати на погіршення якості портфеля.

Методика нарахування процентів у банку ґрунтується на принципі ефективної ставки відсотка. Розрахунок здійснюється щоденно на залишок заборгованості з автоматичним формуванням проводок за рахунками 6010–6039. У випадку прострочення платежів система блокує нарахування доходу після 90 днів та формує резерв на суму прострочених відсотків. Процентні доходи

перевіряються підрозділом внутрішнього аудиту та звіряються з реальними надходженнями коштів. Це дає змогу мінімізувати ризик визнання неотриманих доходів.

Для узагальнення ключових параметрів облікової політики наведено таблицю 2.5, у якій подано характеристику основних напрямів ведення обліку кредитів за критеріями строків, валют, типів позичальників і системи резервування.

Таблиця 2.5 - Основні елементи облікової політики АТ «Ощадбанк» щодо кредитних операцій

Критерій	Основні групи	Рахунки НБУ	Особливості обліку	Контрольні дії
Строк користування	Коротко-, середньо-, довгострокові	1200–1299	Поділ за строком дії договору	Перевірка строків погашення
Тип позичальника	Корпоративні, ММСБ, фізичні особи	1200–2499	Відмінності у структурі ризику	Перевірка портфеля аудитором
Валюта кредиту	Гривня, долар США, євро	1500–1599	Курсові переоціни	Щоденна звірка позицій
Забезпечення	Майно, гарантії, депозити	9900–9999	Облік окремо від основного боргу	Контроль LTV
Рівень ризику	Стандартний, сумнівний, безнадійний	7710–7799	Формування резервів	Щомісячна оцінка ризику
Метод нарахування	Ефективна ставка	6010–6039	Щоденне нарахування	Перевірка після 90 днів прострочення
Валютна переоцінка	Курсові різниці	6200–6299	Фіксація прибутків і збитків	Підтвердження бухгалтером
Звітність	Баланс, аналітичні форми	1001, 1102	Автоматичне формування у «БІС»	Верифікація перед НБУ

Система облікової політики банку функціонує як багаторівнева структура, що поєднує аналітичні, ризикові та бухгалтерські підсистеми. Вона підтримує єдність інформаційних потоків, узгоджує внутрішні процедури з вимогами НБУ та гарантує стабільність фінансової звітності. Така структура сприяє підвищенню точності облікових даних і зміцненню фінансової дисципліни на

всіх рівнях управління кредитними операціями.

Отже, узагальнюючи результати аналізу, можна зробити висновок, що система організації обліку кредитних операцій в АТ «Ощадбанк» функціонує як комплексна багаторівнева структура, яка поєднує автоматизовані технологічні рішення, нормативно врегульовані процедури та чітко визначений розподіл функцій між підрозділами. Використання електронного документообігу, інтегрованого з бухгалтерськими й ризик-аналітичними модулями, забезпечує повний контроль над усіма етапами кредитного процесу. Облікова політика банку узгоджується з вимогами Національного банку України та міжнародних стандартів фінансової звітності, що гарантує прозорість, достовірність і своєчасність облікових даних.

2.3. Облік кредитних операцій в АТ «Ощадбанк»

Облік короткострокових кредитів в АТ «Ощадбанк» здійснюється відповідно до Плану рахунків і нормативних документів Національного банку України, що регламентують правила ведення бухгалтерського обліку банківських операцій. Короткострокові кредити належать до активних операцій банку, відображаються за рахунками класу 2 та класифікуються за строками, категоріями позичальників і валютами. Основою облікової моделі є принципи Міжнародних стандартів фінансової звітності, зокрема вимога оцінки за амортизованою собівартістю та врахування очікуваних кредитних збитків. Для контролю руху коштів використовуються рахунки 1200 «Кореспондентський рахунок банку в НБУ» і 1203 «Обов'язкові резерви в НБУ». Рахунок 1200 застосовується під час фактичних розрахунків міжбанківського характеру, тоді як 1203 використовується лише для обліку резервів і не бере участі у видачі кредитів. Такий розподіл функцій рахунків забезпечує точність відображення грошових потоків і стабільність системи контролю ліквідності банку.

Механізм видачі короткострокового кредиту передбачає послідовні

бухгалтерські дії, починаючи від позабалансової реєстрації зобов'язання до моменту фактичного перерахування коштів позичальнику. Після схвалення кредитного рішення банк визнає актив у вигляді заборгованості клієнта на відповідному рахунку кредитного портфеля. Якщо кошти перераховуються позичальнику за межі банку, операція відображається через рахунок 1200, що зменшує кореспондентські залишки банку в НБУ. Коли кредит надається внутрішньому клієнту, тобто на рахунок у межах установи, проводка виконується через поточний рахунок клієнта без залучення 1200. Для корпоративних позичальників використовуються рахунки розділу 20, а для фізичних осіб — група рахунків 220. Такий розподіл забезпечує чіткість у класифікації кредитів та спрощує подальший аналітичний контроль.

Аналітичний облік кожного кредиту ведеться за окремими рахунками, відкритими в розрізі договорів, валют, строків і графіків погашення. Це дозволяє банку формувати звітність за категоріями позичальників і відстежувати рівень ризику за кожною кредитною угодою. На аналітичному рівні здійснюється нарахування процентів, амортизація дисконту або премії, а також контроль за простроченнями. Така деталізація відповідає вимогам НБУ щодо прозорості операцій і створює базу для аналітичних оцінок портфеля. Облік процентів проводиться із застосуванням рахунків нарахованих доходів і доходів звітного періоду, що дозволяє розмежувати момент економічного виникнення доходу від його грошового отримання. Усі операції контролюються внутрішнім аудитом через електронну систему «Ощадбанк БІС».

Проценти за короткостроковими кредитами нараховуються щомісяця за методом ефективної ставки. Для відображення таких операцій використовуються рахунки 2208 або 2068, що належать до групи нарахованих доходів. Водночас процентний дохід визнається на рахунках класу 60 — 6042 для роздрібних клієнтів і 60xx для корпоративних. Така система кореспонденцій дозволяє формувати правильну структуру доходів та уникати змішування операцій різних сегментів. Отримання процентів супроводжується закриттям

нарахованих доходів через дебет грошових рахунків або рахунків клієнтів. Нараховані доходи відображаються окремо від основного боргу, що забезпечує об'єктивне визначення процентної маржі.

У разі видачі кредиту з премією або дисконтом банк застосовує метод амортизації, який поступово коригує процентний дохід. Для фіксації премії використовується рахунок 2205, що відображає різницю між номінальною та справедливою вартістю кредиту. Поступове списання премії виконується за рахунок рахунків доходів класу 60, що гарантує рівномірне визнання доходу впродовж строку кредиту. Такий підхід відповідає принципу облікової періодизації та сприяє точнішому визначенню ефективної ставки. Для корпоративного сегмента аналогічна методика реалізується через рахунки розділу 20. Амортизація проводиться автоматизовано, згідно з графіком, що зменшує ризик викривлень у звітності.

Погашення кредиту здійснюється окремо для основної суми боргу та для процентів. Основна сума відображається як зменшення заборгованості клієнта через кредит рахунку кредитного портфеля та дебет грошового рахунку. Сплата процентів закриває нараховані доходи, які визнавалися в попередніх періодах. Якщо позичальник порушує графік, банк переносить заборгованість на рахунки прострочених кредитів: 2207 і 2209 для фізичних осіб або 2067 і 2069 для юридичних осіб. Така класифікація підвищує прозорість ризикового аналізу та сприяє правильному формуванню резервів за моделлю очікуваних кредитних збитків. Цей механізм контролює якість портфеля й забезпечує відповідність нормативам НБУ.

Рахунки 1200 і 1203 виконують допоміжну функцію у короткостроковому кредитуванні. Перший фіксує операції міжбанківського характеру, що впливають на ліквідність, другий — показує суму обов'язкових резервів. Рахунок 1200 використовується під час перерахування коштів поза межами банку або при надходженні платежів через НБУ. Натомість рахунок 1203 не бере участі в операціях із клієнтами й застосовується виключно для виконання

регуляторних вимог. Такий поділ запобігає змішуванню функцій платіжних і резервних ресурсів. Обидва рахунки належать до класу казначейських і не змінюють класифікації кредитів, проте мають важливе значення для контролю грошових потоків та управління ліквідністю.

Для узагальнення наведено таблицю 2.6, яка відображає типові бухгалтерські проведення за короткостроковими кредитами в АТ «Ощадбанк».

Таблиця 2.6 - Типові бухгалтерські проведення за короткостроковими кредитами

Операція	Дебет	Кредит	Пояснення
Видача кредиту поза межі банку	2201 або 2060	1200	Визнання кредитної заборгованості, списання коштів із кореспондентського рахунку в НБУ
Видача кредиту на поточний рахунок клієнта	2201 або 2060	26xx	Внутрішній перерахунок без участі рахунку 1200
Нарахування процентів фізичним особам	2208	6042	Визнання процентного доходу за споживчими кредитами
Нарахування процентів юридичним особам	2068	60xx	Відображення доходів за кредитами у поточну діяльність
Отримання процентів через НБУ	1200	2208 або 2068	Закриття нарахованих доходів при надходженні коштів
Отримання процентів із рахунку клієнта	26xx	2208 або 2068	Закриття нарахованих доходів за рахунок коштів клієнта
Погашення тіла кредиту через НБУ	1200	2201 або 2060	Зменшення заборгованості позичальника
Перенесення простроченої заборгованості	2207 або 2067	2201 або 2060	Класифікація боргу як простроченого
Перенесення прострочених процентів	2209 або 2069	2208 або 2068	Виділення прострочених доходів
Амортизація премії за кредитом	6042	2205	Зменшення премії та збільшення процентного доходу

*Примітка: рахунок кредитної заборгованості добирається відповідно до типу позичальника та характеру продукту.

Облік довгострокових кредитів в АТ «Ощадбанк» базується на нормативно визначеній системі бухгалтерського відображення, що поєднує регуляторні вимоги Національного банку України та принципи Міжнародних стандартів фінансової звітності. Довгострокові кредити класифікуються за строками понад один рік та відображаються на рахунках активів класу 1, зокрема 1210 і 1215,

залежно від виду позичальника та цільового призначення. Такі кредити визнаються активами під час фактичної видачі коштів позичальнику, після завершення всіх процедур оцінки ризиків і затвердження кредитного рішення комітетом банку. Первісна оцінка здійснюється за справедливою вартістю з урахуванням витрат на укладення договору. У подальшому кредит відображається за амортизованою собівартістю із застосуванням ефективної ставки відсотка. Такий підхід відповідає принципу нарахування доходів і забезпечує достовірність фінансової звітності.

Визнання довгострокового кредиту відбувається в момент перерахування коштів позичальнику через рахунок 1200 або внутрішній поточний рахунок клієнта. У випадку, коли кредитні кошти надходять на поточний рахунок у межах банку, операція фіксується без участі міжбанківських рахунків. Для юридичних осіб застосовується рахунок 1210 «Кредити, надані суб'єктам господарювання в національній валюті», а для фізичних осіб — рахунок 1215 «Кредити, надані фізичним особам у національній валюті». У кожному випадку банк одночасно визнає актив і зменшує свої кошти на кореспондентському рахунку або у внутрішньому клієнтському контурі. Така кореспонденція забезпечує точність відображення ліквідності й структури активів. Після видачі кредиту починається період нарахування процентів і формування облікових доходів.

Нарахування процентів за довгостроковими кредитами проводиться щомісячно на основі ефективної ставки. Для відображення використовується рахунок 1218 або 1219, де фіксуються нараховані доходи за основною сумою боргу. Одночасно визнається процентний дохід на рахунках класу 60, таких як 6020 для корпоративних кредитів або 6042 для роздрібних. Отримані проценти списуються з дебету грошових рахунків клієнтів або кореспондентського рахунку банку. Такий механізм дає змогу розмежувати нарахування доходів і їх фактичне отримання, що відповідає принципу нарахування. Довгострокові кредити, на відміну від короткострокових, мають триваліший цикл нарахування доходів, тому амортизація премій або дисконту проводиться поступово,

протягом усього строку дії договору.

У разі пролонгації довгострокового кредиту банк здійснює перегляд графіка погашення та нове оцінювання кредитного ризику. Якщо зміна строків не є істотною, кредит залишається на тому самому рахунку, але оновлюється аналітична інформація та амортизований залишок. У разі істотної модифікації умов кредит класифікується як новий фінансовий актив, що визнається за новою ефективною ставкою. Пролонгація супроводжується перенесенням залишку заборгованості на новий аналітичний рахунок у межах тієї самої групи рахунків 1210 або 1215. Банк фіксує нові умови в договорі та коригує нараховані доходи. Усі зміни документуються відповідно до внутрішніх політик і контролюються департаментом ризик-менеджменту та обліковим підрозділом.

Якщо позичальник не дотримується графіка платежів, кредит переводиться на рахунки простроченої заборгованості, наприклад 1217 для юридичних осіб і 1219 для фізичних. Це дозволяє відокремити проблемні активи та застосовувати окремі методи контролю й нарахування резервів. Прострочені проценти відображаються на рахунках 1218 або 1219 залежно від виду клієнта.

Система бухгалтерського відображення довгострокових кредитів передбачає обов'язкове узгодження між первинними документами та бухгалтерськими записами. Усі проводки автоматизовано відображаються в інформаційній системі «Ощадбанк БІС», що виключає можливість дублювання або пропусків. Взаємодія між бухгалтерським, ризиковим і аналітичним блоками здійснюється в межах єдиної бази даних, де кожен етап кредитного процесу фіксується у відповідному модулі.

В аналітичному аспекті довгострокові кредити вимагають постійного моніторингу ефективності погашення, оскільки вони мають високий рівень процентного ризику. Для цього банк формує щомісячні звіти щодо структури портфеля, стану заборгованості та виконання графіків. На підставі цих даних проводиться коригування резервів і визначення чистої вартості активів. Такий підхід поєднує бухгалтерську точність із управлінською аналітикою, створюючи

підґрунтя для прийняття стратегічних рішень щодо кредитної політики банку.

Для наочного відображення порядку бухгалтерських операцій за довгостроковими кредитами наведено таблицю 2.7

Таблиця 2.7 - Типові бухгалтерські проведення за довгостроковими кредитами

Операція	Дебет	Кредит	Пояснення
Видача кредиту поза межі банку	1210 або 1215	1200	Визнання довгострокової заборгованості, списання коштів із коррахунку в НБУ
Видача кредиту на поточний рахунок клієнта	1210 або 1215	26xx	Внутрішній перерахунок на рахунок клієнта
Нарахування процентів	1218 або 1219	6020 або 6042	Визнання процентного доходу за довгостроковими кредитами
Отримання процентів через НБУ	1200	1218 або 1219	Закриття нарахованих доходів при надходженні коштів
Погашення тіла кредиту через НБУ	1200	1210 або 1215	Зменшення основної заборгованості позичальника
Пролонгація кредиту (перенесення залишку)	новий 1210 або 1215	старий 1210 або 1215	Переведення на новий аналітичний рахунок за оновленими умовами
Перенесення простроченої заборгованості	1217 або 1219	1210 або 1215	Відображення проблемних активів
Амортизація премії	6042	1215 або 1210	Коригування процентного доходу за методом ефективної ставки

Процентна політика АТ «Ощадбанк» визначається стратегічними документами банку й нормативними актами Національного банку України, що регулюють порядок формування, нарахування та обліку процентних доходів. Вона базується на принципі ефективної ставки відсотка, який відображає реальну вартість грошових потоків протягом усього строку кредитного договору. Ефективна ставка враховує не лише номінальний процент, а й комісії, премії, дисконти, витрати на оформлення та інші елементи, які впливають на дохідність кредиту. Такий підхід унеможлиблює перекручення показників прибутковості та забезпечує достовірне визнання доходів у часі. Методика застосування ефективної ставки є складовою облікової політики банку та інтегрована в автоматизовану систему «Ощадбанк БІС».

Нарахування процентів проводиться щомісяця за принципом нарахування

доходів, незалежно від фактичного отримання коштів. Для цього використовується система внутрішніх аналітичних рахунків, зокрема 2208 і 2068 для короткострокових кредитів та 1218 і 1219 для довгострокових. На цих рахунках відображається сума нарахованих, але ще не отриманих процентів. Після фактичного надходження коштів здійснюється їх списання з дебету рахунків грошових коштів і кредит рахунків нарахованих доходів. Така схема дозволяє відокремити бухгалтерське визнання доходу від його грошового руху. Систематизація обліку процентів дає можливість відстежувати структуру доходів за сегментами, видами кредитів і строками користування коштами.

Облік дисконту й премій здійснюється на підставі методології ефективної ставки відсотка, що передбачає поступове амортизування різниці між справедливою та номінальною вартістю кредиту. Премія відображається на рахунках 2205 або 1215, дисконт — на рахунках 2206 або 1216 залежно від типу позичальника. Амортизація виконується періодично та збільшує або зменшує процентний дохід упродовж усього строку кредиту. Таке розмежування забезпечує рівномірне розподілення фінансового результату між звітними періодами та узгоджується з принципом обачності. Контроль правильності амортизації здійснюється бухгалтерською службою за допомогою автоматичних звітів у модулі процентних розрахунків.

Аналітичне відображення процентних доходів здійснюється у розрізі позичальників, строків і валют кредитів. Така деталізація дозволяє визначати середню ефективну ставку портфеля, структуру процентних доходів і рівень прибутковості за кожним напрямом кредитування. У разі нарахування прострочених процентів банк переносить відповідні суми на рахунки прострочених нарахувань 2209 або 1219, що забезпечує достовірність оцінки активів. Результати процентної політики аналізуються щомісячно на засіданнях фінансового комітету банку для прийняття рішень щодо зміни ставок або коригування методів нарахування.

Погашення кредитів в АТ «Ощадбанк» здійснюється за графіками,

передбаченими кредитними договорами, та відображається окремими бухгалтерськими записами для основного боргу й процентів. Основна сума боргу погашається через дебет рахунків грошових коштів (1200 або 26xx) і кредит рахунків кредитного портфеля (1210, 1215, 2201 або 2060). Прогенти списуються окремо шляхом дебету грошових рахунків клієнта і кредиту рахунків нарахованих доходів. Така структура забезпечує прозорість грошових потоків і точність визначення залишку заборгованості. Якщо клієнт не дотримується графіка, банк класифікує заборгованість як прострочену та переносить її на відповідні рахунки прострочених кредитів.

Аналітичний облік прострочених позик ведеться на рахунках 2207, 2209, 1217 і 1219, що дозволяє розмежувати типи ризикових активів. Прострочені прогенти обліковуються окремо від основної суми боргу, що створює передумови для точного розрахунку резервів. Резерви формуються за моделлю очікуваних кредитних збитків відповідно до МСФЗ 9, з використанням аналітичних даних щодо рейтингу позичальника, терміну прострочення та історії платежів. Обсяг резервів переглядається щомісяця з урахуванням змін якості портфеля. У разі погашення простроченого кредиту банк відновлює облік активу на основних рахунках і сторнує суму створеного резерву.

Якщо кредит визнається безнадійним, проводиться його списання за рахунок сформованого резерву. Операція відображається дебетом рахунку резервів і кредитом рахунку активу. При цьому списана заборгованість залишається на позабалансових рахунках до закінчення строку позовної давності. Після завершення цього строку кредит повністю вилучається з обліку. Внутрішній аудит здійснює перевірку правомірності кожного списання, а рішення затверджується кредитним комітетом.

Таблиця 2.8 - Типові бухгалтерські проведення за кредитними операціями
АТ «Ощадбанк»

Операція	Дебет	Кредит	Пояснення
Видача короткострокового кредиту поза межі банку	2201 або 2060	1200	Визнання активу, списання коштів із коррахунку
Видача довгострокового кредиту	1210 або 1215	1200	Формування активу при перерахуванні коштів позичальнику
Нарахування процентів за короткостроковими кредитами	2208 або 2068	6042 або 6020	Визнання процентного доходу
Нарахування процентів за довгостроковими кредитами	1218 або 1219	6020 або 6042	Відображення доходів за ефективною ставкою
Отримання процентів	1200 або 26xx	2208, 2068, 1218, 1219	Закриття нарахованих доходів
Перенесення простроченої заборгованості	2207 або 1217	2201 або 1210	Відображення прострочених кредитів
Формування резерву	7700	2400	Створення резервів за кредитними ризиками
Погашення простроченого кредиту	1200 або 26xx	2207 або 1217	Відновлення статусу активу
Списання безнадійного кредиту	2400	2207 або 1217	Списання боргу за рахунок резерву
Амортизація премії	6042	2205 або 1215	Коригування процентного доходу
Амортизація дисконту	2206 або 1216	6042 або 6020	Збільшення процентного доходу при амортизації дисконту

Отже, облікова політика АТ «Ощадбанк» щодо кредитних операцій формує комплексний регламент ведення обліку, у якому поєднано вимоги НБУ, МСФЗ та внутрішні стандарти банку. Система класифікації кредитів за строками, валютами, сегментами позичальників і рівнем ризику забезпечує чітку структуру портфеля та дає можливість відстежувати фінансовий стан кожної угоди на аналітичному рівні. Процедури нарахування процентів, амортизації дисконту й премій, формування резервів та ведення валютних переоцінок реалізовані через автоматизовані модулі «Ощадбанк БІС», що підтримує контрольовану послідовність облікових дій і точність сформованих

даних. У результаті зазначена політика створює впорядковану методологічну базу, яка забезпечує прозорість операцій, коректність звітності та стабільність механізмів управління кредитним портфелем.

2.4 Обліково-аналітична характеристика кредитних операцій і фінансової реструктуризації в АТ «Ощадбанк» в умовах диджиталізації

Кредитна діяльність АТ «Ощадбанк» у 2022–2024 роках характеризувалася зростанням обсягів операцій і підвищенням фінансової результативності. Банк поступово розширював кредитний портфель, водночас знижуючи ризики неповернення та підвищуючи якість активів. Основну увагу було приділено структурній оптимізації портфеля за строками, валютами й сегментами позичальників. Активна робота з клієнтами малого та середнього бізнесу дозволила посилити позиції у найдинамічнішому секторі ринку.

Динаміка обсягів кредитних операцій свідчить про відновлення банківської активності після періоду економічних обмежень. Брутто-портфель банку зріс із 84 до 118 млрд грн, що відображає активізацію видач нових кредитів у корпоративному та роздрібному сегментах. Чистий кредитний портфель підвищився до 106 млрд грн, а обсяг резервів скоротився внаслідок поліпшення якості активів. Зменшення простроченої заборгованості й реструктуризацій відобразило позитивні результати у сфері ризик-менеджменту.

Поступове зростання ефективної ставки підвищило частку процентних доходів у загальному фінансовому результаті.

Якісні показники кредитного портфеля демонструють послідовне скорочення частки проблемних активів. Протягом трьох років частка NPL зменшилася з 27,1% до 18,6%, що свідчить про ефективну реалізацію політики попередження ризиків. Рівень покриття NPL резервами зріс до 66%, що забезпечило фінансову стійкість банку навіть за умов нестабільного макроекономічного середовища. Значне скорочення обсягу реструктуризацій із

7,0 до 4,0 млрд грн підтверджує здатність позичальників повертати кредити у заплановані строки. Середня ефективна ставка зросла до 17,0%, що підвищило дохідність активів без погіршення якості портфеля.

Для деталізації динаміки основних показників кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» у 2022–2024 роках використано узагальнені дані, наведені у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 - Ключові показники кредитних операцій АТ «Ощадбанк», 2022–2024 рр.

Показники	2022	2023	2024	Δ 2024/2022
Брутто-портфель, млрд грн	84	108	118	34
Чистий портфель, млрд грн	74	96	106	32
Частка NPL, %	27,1	22,4	18,6	–8,5
Покриття NPL резервами, %	55	62	66	11
Обсяг реструктуризацій, млрд грн	7,0	5,0	4,0	–3,0
Частка реструктуризованих у портфелі, %	8,2	5,0	3,4	–4,8
Середня ефективна ставка, %	11,5	14,2	17,0	5,5
Вартість ризику (CoR), %	3,2	2,4	1,8	–1,4
Чиста процентна маржа (NIM), %	4,2	4,6	5,0	0,8
ROA, %	0,9	1,2	1,6	0,7
ROE, %	7,3	9,4	12,2	4,9

Аналіз структури кредитного портфеля за сегментами показує зміщення фокусу банку в бік роздрібного та малого бізнесу. Корпоративний сектор поступово зменшував частку у загальному обсязі, тоді як кредитування ММСБ і фізичних осіб зростало стабільними темпами. Така диверсифікація дала змогу оптимізувати рівень ризику й забезпечити стійкість грошових потоків. Підвищення ефективної ставки у роздрібному сегменті до 21% свідчить про збільшення маржинальності цього напрямку. Зниження NPL у ММСБ до 13% засвідчує ефективність скорингової оцінки позичальників. Зміни у структурі портфеля відображають стратегічну переорієнтацію банку на збалансований розвиток усіх клієнтських груп.

Для систематизації інформації про сегментний розподіл портфеля подано таблицю 2.10 у якій узагальнено частку, рівень NPL та середню ефективну ставку в кожному сегменті.

Таблиця 2.10 - Сегментний профіль: частка, NPL та ефективна ставка, %

Сегмент	Показник %	2022	2023	2024
Корпоративний	Частка у портфелі	62	60	58
	NPL	28	23	19
	Ефективна ставка	10,5	12,4	14,0
ММСБ	Частка у портфелі	22	22	23
	NPL	17	15	13
	Ефективна ставка	12,0	14,8	17,2
Роздріб	Частка у портфелі	16	18	19
	NPL	25	22	20
	Ефективна ставка	16,0	18,5	21,0

Розподіл функцій у межах кредитного процесу дає змогу підтримувати контроль над якістю облікових операцій. Внутрішній аудит перевіряє достовірність відображення даних у системі, а ризик-аналітики оцінюють відповідність портфеля нормативним вимогам. Процедури формування резервів здійснюються відповідно до політики МСФЗ 9 із використанням моделей очікуваних кредитних збитків. Бухгалтерські підрозділи відповідають за повноту та своєчасність проведення всіх операцій. Такий механізм забезпечує узгодженість між обліковими, фінансовими та ризиковими показниками.

Інформаційна інфраструктура АТ «Ощадбанк» побудована на інтегрованому використанні автоматизованих банківських систем і цифрових каналів обслуговування, що охоплюють як роздрібний сегмент, так і ММСБ та корпоративних клієнтів. Для дистанційної роботи з рахунками, платежами та кредитними продуктами застосовується веббанкінг «Ощад 24/7», який дає змогу здійснювати перекази, керувати рахунками, налаштовувати автоплатежі за кредитами та працювати з віртуальними картками без відвідування відділення. Мобільний додаток «Мобільний Ощад» забезпечує аналогічний функціонал на базі смартфонів iOS та Android, що розширює можливості клієнтів щодо дистанційного моніторингу кредитної заборгованості, проведення платежів і

керування картковими продуктами. Для бізнес-клієнтів застосовуються спеціалізовані платформи CorpLight та «ОщадБізнес», які дозволяють формувати й подавати кредитні заявки онлайн, керувати рахунками, платежами, депозитами, кредитними програмами, а також отримувати рішення щодо кредитування ММСБ у стислий строк із можливістю відстеження статусу заявки в режимі реального часу.

Мобільний додаток «Ощад 24/7» та платформа CorpLight наведено на рисунку 2.1

Рисунок 2.1. Мобільний додаток «Ощад 24/7» та платформа CorpLight



Додаток «Мобільний Ощад» має функціонал: керування рахунками, перекази, оплата комунальних, налаштування карток. Відкриття цифрової картки/рахунку без відвідування: «Новий клієнт може оформити цифрову картку онлайн» Панель бізнес-клієнта: заявка на кредит, статус заявки, документи онлайн.

Зазначені цифрові сервіси інтегруються з внутрішніми обліковими й ризик-аналітичними системами банку, що забезпечує автоматизоване формування первинної інформації за кредитними операціями, її передачу до облікових модулів та подальшу участь у формуванні фінансової звітності. У межах кредитного процесу дистанційні канали слугують джерелом даних для

скорингових та аналітичних моделей, підтримують електронний документообіг кредитних досьє та застосування кваліфікованого електронного підпису при укладанні договорів і додаткових угод. Використання таких платформ формує єдиний цифровий простір для обслуговування кредитів: від подання заявки й ухвалення рішення до ведення обліку, нарахування процентів, моніторингу заборгованості та обміну інформацією з клієнтом через онлайн канали. Це підвищує керованість кредитного портфеля, скорочує операційний цикл та зменшує обсяг ручних операцій у бухгалтерських підрозділах, що безпосередньо відображається на якості й оперативності обліку кредитних операцій.

В результаті аналізу встановлено, що кредитна політика АТ «Ощадбанк» за період 2022–2024 років ґрунтувалася на принципах стабільності, зваженості та збалансування прибутковості з ризиком. Підвищення дохідності супроводжувалося зниженням вартості ризику, що свідчить про ефективність внутрішніх процедур оцінювання позичальників. Високий рівень резервування та прозорість обліку створюють надійне підґрунтя для подальшого розвитку банківської діяльності. Поліпшення показників ROA і ROE підтверджує результативність обраної кредитної стратегії. Сукупність наведених тенденцій свідчить про адаптивність системи управління кредитами в умовах змінного фінансового середовища.

Висновки до розділу 2

1. Система обліку кредитних операцій сформована відповідно до принципів прозорості, точності та нормативної узгодженості. Організаційна структура банку забезпечує чітке розмежування функцій між підрозділами, що відповідають за облік, кредитний аналіз і внутрішній аудит. Взаємодія між бухгалтерським обліком і кредитним менеджментом відбувається у межах єдиної інформаційної платформи, що сприяє оперативному контролю за фінансовими потоками. Використання автоматизованої системи «Ощадбанк

БІС» забезпечує безперервний документообіг і підвищує достовірність відображення даних у фінансовій звітності. Раціональна побудова облікових процедур формує основу для стабільного управління кредитними ризиками.

2. Дослідження коротко- та довгострокових кредитів показало, що облік цих операцій у банку здійснюється відповідно до вимог Національного банку України та МСФЗ. Використання рахунків класу 12 дозволяє забезпечити аналітичну деталізацію руху коштів, контроль за строками, валютами і видами позичальників. Процес нарахування процентів та формування резервів здійснюється з урахуванням ефективної ставки відсотка, що забезпечує реалістичне відображення дохідності активів. Високий рівень відповідності між бухгалтерськими записами та фактичним станом портфеля засвідчує надійність облікової системи. Механізм пролонгації, реструктуризації та списання боргів побудований на чітких регламентах, що гарантують прозорість кожної операції.

3. Аналіз статистичних показників засвідчив позитивну динаміку зростання обсягів кредитних операцій та підвищення якості активів у 2022–2024 роках. Зменшення частки проблемних кредитів і зростання рівня покриття резервами свідчить про дієвість фінансової реструктуризації. Збільшення чистого кредитного портфеля, рентабельності активів та капіталу є підтвердженням ефективності управління кредитним процесом. Висока точність обліку, автоматизовані технологічні рішення та послідовна внутрішня політика банку формують основу його конкурентоспроможності на фінансовому ринку

4. У структурі банківського балансу кредитні операції посідають провідне місце серед активів, водночас будучи джерелом кредитного ризику та втрат. Особливу увагу приділено теоретичному обґрунтуванню фінансової реструктуризації як інструменту відновлення платоспроможності боржників і зменшення втрат банку.

5. Підходи до обліку реструктуризованих кредитів потребують чіткої нормативної регламентації, зокрема у сфері коригування облікової вартості активів, нарахування відсоткових доходів та формування резервів.

РОЗДІЛ 3. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ АТ «ОЩАДБАНК»

3.1. Загальна оцінка кредитних операцій АТ «Ощадбанк»

Кредитні операції АТ «Ощадбанк» щодо суб'єктів господарювання відображаються у звітності за видами економічної діяльності, валютами та стадіями знецінення відповідно до МСФЗ 9. Подальший виклад спирається на фактичний масив даних станом на 01.01.2025 та подає укрупнені аналітичні таблиці, що відображають структуру кредитного портфеля, валютний профіль та рівень резервування у ключових секторах (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Структура кредитного портфеля АТ «Ощадбанк» за основними видами економічної діяльності станом на 01.01.2025

Код розділу КВЕД	Назва сектора економіки	Залишки кредитів, тис грн	Національна валюта, тис грн	Іноземна валюта, тис грн
01	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	20 250 540	16 176 864	4 073 676
10	Виробництво харчових продуктів	5 040 729	2 710 636	2 330 093
35	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	19 657 892	5 604 888	14 053 004
46	Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	22 324 624	16 696 318	5 628 306
68	Операції з нерухомим майном	10 122 442	5 289 339	4 833 103
84	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	5 246 979	2 396 739	2 850 240

Наведена структура демонструє концентрацію кредитного портфеля у кількох галузях реального сектору та сфері державного управління. Найбільші обсяги кредитування зафіксовано в оптовій торгівлі (код 46, 22 324 624 тис грн), сільському господарстві (код 01, 20 250 540 тис грн) та постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (код 35, 19 657 892 тис грн). Значний масив ресурсів спрямовано також на операції з нерухомим майном

(код 68, 10 122 442 тис грн), виробництво харчових продуктів (код 10, 5 040 729 тис грн) та фінансування сектору державного управління й оборони (код 84, 5 246 979 тис грн). Сукупність цих шести секторів формує ядро корпоративного портфеля суб'єктів господарювання, що доцільно враховувати при подальшому аналізі ризику.

Якісна характеристика портфеля у межах МСФЗ 9 спирається на розподіл кредитів за стадіями знецінення, що визначають рівень очікуваних кредитних збитків. Для основних секторів доцільно зіставити валові залишки кредитів з обсягами на першій, другій та третій стадіях, а також з РОСІ активами (див табл. 3.2).

Таблиця 3.2 - Структура кредитів за стадіями знецінення МСФЗ 9 у вибраних секторах

Код КВЕД	Сектор	Валовий обсяг кредитів, тис грн	Стадія 1, тис грн	Стадія 2, тис грн	Стадія 3, тис грн	РОСІ активи, тис грн
01	Сільське господарство, мисливство та пов'язані послуги	20 250 540	17 595 738	288 291	1 315 829	1 050 681
10	Виробництво харчових продуктів	5 040 729	3 389 743	1 306 905	210 733	133 347
35	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	19 657 892	1 262 092	12 477 476	5 918 325	0
46	Оптова торгівля	22 324 624	5 463 163	14 278 080	630 124	1 953 258
68	Операції з нерухомим майном	10 122 442	190 298	622 958	1 152 427	7 787 402
84	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	5 246 979	1 416 982	3 829 697	300	0

У сільському господарстві переважна частина портфеля належить до першої стадії, однак сукупний обсяг кредитів на третій стадії та РОСІ активів досягає 2 366 510 тис грн, що формує відчутний сегмент знецінених активів. У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря велика частина кредитів зосереджена на другій і третій стадіях (разом понад вісімнадцять

мільярдів гривень), що вказує на підвищений кредитний ризик у цьому секторі.

В оптовій торгівлі значні величини другої стадії (14 278 080 тис грн) і РОСІ активів (1 953 258 тис грн) відображають накопичення проблемних позик, тоді як у секторі державного управління домінує друга стадія при дуже незначному обсязі третьої стадії.

Валютна структура кредитного портфеля (табл. 3.3) впливає на валютний ризик, відкриту валютну позицію та методику розрахунку чистого процентного доходу. Для низки секторів доцільно зафіксувати частку іноземної валюти у загальному обсязі кредитів.

Таблиця 3.3 - Валютна структура кредитів у вибраних секторах

Код КВЕД	Сектор	Усього, тис грн	Національна валюта, тис грн	Іноземна валюта, тис грн	Частка іноземної валюти, %
01	Сільське господарство, мисливство та пов'язані послуги	20 250 540	16 176 864	4 073 676	20,1
10	Виробництво харчових продуктів	5 040 729	2 710 636	2 330 093	46,2
24	Металургійне виробництво	4 294 302	115 707	4 178 595	97,3
35	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	19 657 892	5 604 888	14 053 004	71,5
46	Оптова торгівля	22 324 624	16 696 318	5 628 306	25,2
68	Операції з нерухомим майном	10 122 442	5 289 339	4 833 103	47,7

Металургійне виробництво має майже повністю валютний портфель, частка іноземної валюти становить 97,3 %, що зумовлює високу чутливість до курсових коливань. Сектор постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря характеризується значною часткою валютних позик, 71,5 %, що пов'язано із зовнішньоекономічними розрахунками та імпортною складовою енергоносіїв. Для сільського господарства домінує гривневий

компонент, при цьому частка валютних кредитів 20,1 %, що обмежує вплив курсового ризику на цей сектор. Операції з нерухомим майном та виробництво харчових продуктів мають близько половини портфеля в іноземній валюті, отже для цих галузей управління валютним ризиком потребує активного моніторингу. Використання гривні пов'язане з орієнтацією на внутрішній ринок та регуляторну політику, тоді як валютні кредити прив'язані до показників UIRD, EURIBOR, SOFR та інших ринкових індикаторів при встановленні процентних ставок.

Рівень резервування за кредитами відображає суму очікуваних кредитних збитків та ступінь знецінення портфеля у кожному секторі (додаток Б). Для порівняння розраховано відношення резервів до валових кредитів, а також частку резервів, сформованих за третьою стадією та POCI активами.

Операції з нерухомим майном демонструють найвищий рівень резервування, 54,5 % від валового обсягу, при цьому майже весь обсяг резервів припадає на третю стадію та POCI активи. Сільське господарство та виробництво харчових продуктів мають помірний рівень резервування, 9,3 та 6,2 % відповідно, але частка резервів за третьою стадією та POCI перевищує 90 відсотків, що свідчить про зосередження ризику у знеціненій частині портфеля. У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря загальний рівень резервування становить 22,4 %, при цьому основний внесок формує третя стадія. Оптова торгівля характеризується помірним загальним рівнем резервування 10,6 % та відносно меншою часткою третьої стадії та POCI, що відображає більшу питому вагу другої стадії. Сектор державного управління має найнижчий рівень резервування серед розглянутих груп, що відповідає специфіці позичальника.

Класифікація кредитного портфеля за категоріями позичальників у межах наведеного масиву охоплює суб'єктів господарювання реального сектору, органи державного управління та окрему групу фізичних осіб, у тому числі суб'єктів незалежної професійної діяльності та нерезидентів, для яких у звітності

використано спеціальний рядок «Інше». Для корпоративних позичальників оцінювання кредитоспроможності спирається на фінансову звітність, грошові потоки та секторальні ризики, що відображається у диференціації стадій знецінення й рівня резервування за кожним видом економічної діяльності.

Для підприємств малого та середнього бізнесу застосовується методика фінансового аналізу, що поєднується з емпіричними параметрами ризику за галузями, де такі позичальники мають найбільшу присутність. Сектори виробництва харчових продуктів, роздрібної торгівлі, будівництва будівель та складського господарства демонструють різні рівні резервування від 4,4 % до 55,9 % та різну частку іноземної валюти від 0 % до 48,5 % у структурі кредитів, що фіксується у додатку Б. Для цих позичальників розраховуються коефіцієнти ліквідності, прибутковості, оборотності активів, співвідношення власного й позикового капіталу, а результати співвідносяться з фактичним рівнем резервів та часткою проблемних кредитів (стадія 3 і РОСІ) у відповідних секторах.

Для корпоративних клієнтів використовується розширена система перевірки, у межах якої аналізуються галузі з високою концентрацією великих позичальників: металургійне виробництво, постачання електроенергії, газу, пари, оптова торгівля, операції з нерухомим майном, державне управління та оборона. У металургії частка іноземної валюти досягає 97,3 %, рівень резервування становить 63,0 %, а 100,0 % резервів припадають на третю стадію, що відображає надзвичайно високий кредитний ризик. У секторі операцій з нерухомим майном резерви дорівнюють 54,5 % валових кредитів, при цьому 99,6 % резервів пов'язані з третьою стадією та РОСІ активами. Для енергетики резерви становлять 22,4 % портфеля, а частка іноземної валюти 71,5 %, що фіксує поєднання кредитного та валютного ризику.

Результати оцінювання для МСБ і корпоративних клієнтів використовуються під час присвоєння класу позичальника та встановлення кредитних лімітів. Диференціація методик у поєднанні з галузевими коефіцієнтами резервування та часткою іноземної валюти дозволяє точніше

прогнозувати платіжну дисципліну й обмежувати частку непрацюючих активів. Класифікаційний підхід формує структуру портфеля з урахуванням ризикового профілю клієнтів та специфіки їхньої діяльності, що відображається у кількісних параметрах таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Параметри ризикового профілю секторів МСБ та корпоративних клієнтів

Сектор КВЕД)	(код	Категорія позичальників	Валові кредити, тис грн	Частка іноземної валюти у кредитах, %	Рівень резервування до валових кредитів, %	Частка резервів за стадією 3 та РОСІ у загальному обсязі резервів, %
01 Сільське господарство		МСБ / корпоративні	20 250 540	20,1	9,3	93,2
10 Виробництво харчових продуктів		МСБ	5 040 729	46,2	6,2	92,5
41 Будівництво будівель		МСБ	548 626	0,0	55,9	99,1
47 Роздрібна торгівля		МСБ	5 510 488	48,5	4,4	80,8
52 Складське господарство		МСБ	317 804	0,0	18,9	92,2
24 Металургійне виробництво		Корпоративні	4 294 302	97,3	63,0	100,0
35 Постачання електроенергії, газу, пари		Корпоративні	19 657 892	71,5	22,4	82,2
46 Оптова торгівля		Корпоративні	22 324 624	25,2	10,6	30,7
68 Операції з нерухомим майном		Корпоративні	10 122 442	47,7	54,5	99,6
84 Державне управління й оборона		Корпоративні / державний сектор	5 246 979	54,3	2,6	0,2

Сектори з переважанням МСБ мають помірні рівні резервування від 4,4 % до 18,9 % у роздрібній торгівлі та складському господарстві і локальні сегменти підвищеного ризику, наприклад будівництво будівель з резервами 55,9 % та домінуванням третьої стадії. Корпоративні галузі, такі як металургія або операції з нерухомим майном, характеризуються поєднанням високої частки іноземної

валюти понад 47,7 % та рівнем резервування понад 54,5 %, причому переважна частина резервів припадає на третю стадію та РОСІ активи.

Наступна таблиця 3.5 відображає узгодження між вимогами регулятора та внутрішніми процедурами банку. Ліва частина містить посилання на положення нормативних документів і стандартів, права частина описує відповідні дії з обліку. Таблиця застосовується для перевірки відповідності діяльності банку положенням Національного банку України, а також вимогам МСФЗ 9 і МСБО 21.

Таблиця 3.5 - Відображення нормативних вимог у процедурах обліку кредитів фізичних осіб

Нормативне положення	Зміст вимоги	Процедура обліку та ризик менеджменту
Постанова НБУ номер триста п'ятдесят один	Вимірювання кредитного ризику за активними операціями, критерії непрацюючих експозицій	Класифікація за стадіями ризику, ідентифікація дефолту, формування резервів, міграційні матриці.
МСФЗ дев'ять	Визнання очікуваних кредитних збитків на постійній основі, перегляд на кожну звітну дату	Розрахунок резервів за стадіями, використання перспективної інформації, документування припущень.
МСБО двадцять один	Порядок перерахунку іноземної валюти та відображення курсових різниць	Облік курсових різниць за монетарними статтями, визначення функціональної валюти, вплив на процентні доходи.
Публічні умови карткових продуктів банку	Опис лімітів, пільгових періодів, тарифів і комісій	Параметризація грошових потоків, облік пільгових періодів, оцінка конверсійного фактора.

Операційні процеси обліку кредитів фізичних осіб у АТ «Ощадбанк» включають створення електронної картки договору, що містить основні параметри кредиту, графік платежів, процентні ставки, комісійні платежі, вид забезпечення та поточний статус обслуговування. Отримані дані використовуються для розрахунку процентних доходів, визначення резервів і підготовки звітності. Інформація про прострочення узгоджується зі статусами

обліку та застосовується для аналізу переходів між стадіями кредитного ризику.

Реструктуризовані кредити позначаються окремим параметром, який використовується для спостереження динаміки після зміни умов договору. Валютна складова відображається через поле функціональної валюти з урахуванням поточних ринкових орієнтирів. Звітність формується за типами продуктів і клієнтських сегментів з дотриманням вимог розкриття. Такий порядок охоплює фінансові та управлінські аспекти обліку.

Контроль якості даних охоплює перевірку параметрів моделей, правильності розрахунків і узгодження залишків між підсистемами. Перевіряється стабільність показників імовірності дефолту, коректність коефіцієнта втрат у разі дефолту та відповідність фактичних даних портфеля розрахунковим параметрам. Звірки результатів забезпечують відповідність бухгалтерських і аналітичних даних. Статус непрацюючих кредитів визначається за критеріями регулятора, зокрема простроченням понад дев'яносто днів або низькою ймовірністю погашення. Результати контролю документуються та використовуються для оновлення моделей і перегляду припущень. Періодичність перевірок визначається внутрішнім календарем звітності. Така система підтримує стабільність результатів і прозорість процедур.

Валютна структура та умови кредитних продуктів впливають на величину процентного доходу і резервів. Для кредитів у гривні використовується індикатор UIRD, для позик у євро застосовується EURIBOR, для кредитів у доларах Сполучених Штатів використовується SOFR. Курсові ризики оцінюються відповідно до вимог МСБО 21 через механізм перерахунку монетарних статей. Дані з відкритих джерел банку застосовуються для визначення параметрів карткових продуктів, таких як пільговий період і кредитний ліміт. Отримані значення враховуються під час розрахунку очікуваних збитків через поведінкові коефіцієнти та конверсійний показник. Результати відображаються у примітках до звітності із зазначенням змін резервів і переходів між стадіями.

Облік кредитів юридичних осіб у АТ «Ощадбанк» базується на принципах справедливої оцінки, амортизованої вартості та розрахунку процентного доходу за методом ефективної ставки. Первісне відображення кредиту здійснюється за реальною вартістю наданих коштів, з урахуванням витрат, пов'язаних з укладанням договору. Подальше оцінювання відображає динаміку грошових потоків, графіки погашення та можливі зміни процентних умов. Резерви формуються відповідно до рівня ризику, визначеного на основі кредитної історії, дотримання умов договору та платіжної поведінки позичальника. Для обліку використовується модель очікуваних збитків, яка враховує імовірність дефолту, потенційні втрати та розмір заборгованості. Застосування цих методів забезпечує адекватне відображення фінансового стану банку та стабільність системи управління ризиками.

Нормативна база обліку корпоративних позик визначається положеннями НБУ та міжнародними стандартами фінансової звітності. Основна увага приділяється оцінюванню кредитного ризику, ідентифікації проблемних активів і контролю за якістю забезпечення. Позики визнаються непрацюючими у разі прострочення понад три місяці або за наявності ознак неможливості виконання зобов'язань. Для оцінки таких активів банк застосовує кількісні показники, що характеризують фінансову стійкість позичальника, ринкову позицію, ліквідність застави та стан галузі. Результати оцінювання документуються у звітності, яка проходить внутрішній аудит і зовнішню перевірку. Визначення резервів здійснюється з урахуванням макроекономічних прогнозів і статистики неповернень у відповідному секторі економіки.

Продуктова структура корпоративного кредитування охоплює коротко-, середньо- та довгострокові інструменти. Короткострокові кредити надаються у вигляді овердрафтів і кредитних ліній, що підтримують ліквідність клієнтів. Середньострокові використовуються для фінансування інвестиційних проєктів, модернізації основних засобів або розвитку виробництва. Довгострокові кредити застосовуються у великих інфраструктурних проєктах і мають індивідуальні

графіки погашення. Валютна структура позик формується відповідно до доходів позичальників і наявності валютних ризиків. Для кожного виду кредиту визначаються умови нарахування процентів, порядок визнання доходів і строки відображення витрат.

Комісійні доходи банку від корпоративних позик розмежовуються залежно від характеру операцій. Комісії, пов'язані з укладанням кредитного договору, визнаються частиною ефективної процентної ставки і розподіляються протягом строку дії позики. Разові платежі за консультаційні або супровідні послуги обліковуються в момент їх надання. Усі зміни структури винагороди відображаються через коригування процентного доходу або як окрема стаття поточних надходжень. Такий підхід уніфікує порядок відображення доходів і забезпечує порівнюваність фінансових показників між звітними періодами.

Формування резервів за кредитами юридичних осіб у АТ «Ощадбанк» базується на класифікації позик за рівнем ризику відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності. Для кредитів, що мають низький рівень ризику, застосовується оцінка очікуваних збитків на період до дванадцяти місяців. Для кредитів, ризик за якими зріс, резерви розраховуються на повний строк дії договору. Для дефолтних активів визначення резервів проводиться з урахуванням ринкової вартості забезпечення, типу застави, її ліквідності та часу можливої реалізації. Розрахунки виконуються на основі статистичних моделей, які враховують історичні дані, поведінкові параметри клієнтів і зміни макроекономічного середовища.

Моніторинг кредитного портфеля здійснюється регулярно для уточнення параметрів очікуваних збитків і коригування обсягу резервів. Результати перегляду враховують показники імовірності дефолту, втрати у разі дефолту та рівень експозиції на момент дефолту. Оновлені дані інтегруються в систему управлінського обліку та використовуються для визначення фінансових результатів банку. Підрозділи ризик-менеджменту та бухгалтерського обліку узгоджують результати оцінювання для відображення коректної величини

резервів у фінансовій звітності. Врахування змін макроекономічних показників, таких як динаміка ВВП, рівень інфляції та валютні коливання, забезпечує актуальність оцінок і відповідність вимогам МСФЗ 9.

У таблиці 3.6 подано систематизовані характеристики обліку корпоративних кредитів АТ «Ощадбанк», які охоплюють параметри оцінювання ризику, класифікацію позик за стадіями та підходи до формування резервів.

Таблиця 3.6 - Особливості обліку корпоративних кредитів у АТ «Ощадбанк»

Показник	Характеристика	Джерело даних	Період оновлення	Вплив на результат
Тип кредиту	Овердрафт, кредитна лінія, інвестиційна позика	Договори, облікові реєстри	Щомісяця	Визначає структуру доходів
Валюта операції	Гривня, долар США, євро	Фінансові звіти клієнтів	Щокварталу	Впливає на валютний ризик
Стадія ризику	Перша, друга, третя	Система моніторингу	Щомісяця	Визначає обсяг резервів
Комісійні доходи	Разові, періодичні	Бухгалтерський облік	Після здійснення операції	Формують частину процентного доходу
Забезпечення	Застава майна, депозит, гарантії	Кредитна документація	При перегляді договору	Знижує рівень очікуваних збитків

Облікові процедури для корпоративного портфеля інтегруються у єдину систему внутрішнього контролю. Усі кредитні договори супроводжуються картками з параметрами нарахувань, графіками погашення та станом забезпечення. Розрахунок процентів проводиться автоматично на підставі погодженої ефективної ставки. Дані про резерви та доходи щомісяця узгоджуються між бухгалтерським і ризиковим обліком. Отримані результати використовуються для оцінювання якості портфеля, планування грошових потоків і підготовки фінансової звітності банку. Система відображення кредитних операцій забезпечує повноту, достовірність і своєчасність облікової інформації [18].

Пролонгація кредитних угод у банківській практиці визначається як зміна

строків погашення без припинення визнання активу, якщо така зміна не призводить до суттєвої модифікації умов договору. Тест на суттєвість модифікації здійснюється шляхом порівняння теперішньої вартості майбутніх грошових потоків до і після перегляду умов. У разі, якщо модифікація не є суттєвою, проводиться коригування балансової вартості через дисконтування переглянутих потоків за первісною ефективною ставкою процента. Якщо зміни мають суттєвий характер, первісний фінансовий актив припиняє визнаватися, а новий актив відображається за справедливою вартістю. Усі зміни документуються відповідно до внутрішніх процедур банку.

Документальне оформлення пролонгації охоплює ухвалення рішення кредитним комітетом, підготовку додаткової угоди, перегляд графіка платежів і оновлення внутрішніх систем обліку. До пакета супровідних документів додаються висновки ризик-підрозділу, оцінка забезпечення та фінансова звітність позичальника. Усі зміни набувають чинності з дати, визначеної в додатковій угоді, що фіксується у внутрішніх реєстрах. Документи зберігаються у електронному форматі відповідно до регламенту архівування банку.

Облікове відображення пролонгації без припинення визнання здійснюється через застосування первісної ефективної ставки процента до переглянутих грошових потоків. Різниця між попередньою та скоригованою балансовою вартістю визнається у складі прибутків або збитків поточного періоду. Якщо зміни стосуються лише оцінок, коригування відображається без зміни ефективної ставки. Розрахунки проводяться автоматизовано через облікову систему банку з формуванням бухгалтерських проводок.

Модифікації, що мають ознаки суттєвості, супроводжуються визнанням нового фінансового активу за справедливою вартістю та обчисленням нової ефективної ставки процента. До таких змін належать перегляд валюти договору, зміна типу забезпечення або механізму погашення, а також зміни, що впливають на економічну сутність грошових потоків. Усі комісійні та компенсаційні платежі враховуються при оцінюванні впливу модифікації на грошові потоки.

Зміна строків погашення зумовлює перегляд оцінки кредитного ризику та стадії за міжнародними стандартами. Якщо ризик зростає, кредит переноситься до другої стадії з розрахунком резерву на строк дії договору. Якщо виникають ознаки дефолту, актив переводиться до третьої стадії, де процентний дохід обчислюється на чисту балансову вартість. Визначення непрацюючих активів базується на критеріях прострочення понад дев'яносто днів або малої ймовірності погашення зобов'язання [12].

У додатку В систематизовано основні характеристики формування резервів за корпоративними кредитами у контексті пролонгації.

Перехід кредитів до категорії непрацюючих активів у АТ «Ощадбанк» здійснюється відповідно до національних нормативів та внутрішніх політик банку. Критеріями класифікації виступають тривалість прострочення понад дев'яносто днів і малої ймовірності повного виконання боржником зобов'язань. Для оцінки статусу заборгованості враховується історія реструктуризацій, наявність забезпечення, фінансовий стан клієнта та рівень концентрації кредитного ризику. Кредит, який відповідає визначеним умовам, переводиться до категорії NPL із коригуванням аналітичних рахунків. Такий підхід забезпечує узгодженість із регуляторною звітністю та з вимогами міжнародних стандартів обліку [6].

Облік прострочених і сумнівних кредитів проводиться за амортизованою собівартістю з урахуванням сформованого резерву. Процентні доходи за кредитами зі статусом дефолту визнаються на чисту балансову вартість. Операції відображаються на рахунках знецінених активів з подальшим відокремленням частини, що підлягає списанню. Нараховані проценти відображаються поза балансовими рахунками, якщо їх надходження є малої ймовірним. Списання відбувається лише після вичерпання заходів стягнення та реалізації забезпечення.

Оцінка резервів за непрацюючими кредитами проводиться з урахуванням трьох параметрів ризику. Імовірність дефолту визначається на основі

поведінкових моделей, побудованих за історичними даними позичальників. Втрата у разі дефолту розраховується з урахуванням забезпечення, витрат на реалізацію активів і юридичних витрат. Експозиція на момент дефолту включає основну суму боргу, нараховані проценти та комісії. Усі параметри оцінюються з використанням макроекономічних сценаріїв, що відповідають базовому, негативному та оптимістичному варіантам розвитку економіки [23].

Кредитні активи поділяються на три стадії ризику. Перша стадія охоплює кредити з низьким рівнем ризику, для яких розраховуються очікувані збитки за горизонтом дванадцяти місяців. Друга стадія стосується активів із підвищеним ризиком, де оцінка охоплює строк дії інструмента. Третя стадія включає дефолтні активи, за якими резерв формується з урахуванням вартості забезпечення та очікуваних надходжень. Таке структурування забезпечує об'єктивність оцінки збитків і їх узгодженість із міжнародною практикою банківського обліку.

Податкове трактування витрат за простроченими кредитами базується на нормах Податкового кодексу. До витрат включаються списання заборгованості, які відповідають критеріям безнадійного боргу. Для банків застосовується особливий порядок обліку, що пов'язує податкові різниці з бухгалтерськими резервами. Таким чином, списання збитків та формування резервів взаємопов'язані, а відхилення у розрахунках резервів призводять до коригування податкової бази [9].

Процедура відображення сумнівної заборгованості супроводжується моніторингом стану забезпечення. Проводиться перевірка ліквідності застави, строків реалізації та відповідності балансової вартості ринковим оцінкам. Дані переглядаються щокварталу або за подіями, що суттєво впливають на здатність боржника виконати зобов'язання. Коригування резервів відбувається на підставі звітів підрозділів ризик-менеджменту з одночасним оновленням аналітичних рахунків.

Після списання кредитів банк продовжує моніторинг боржників для

можливого відновлення надходжень. У разі отримання платежів після списання вони визнаються у складі інших операційних доходів. Такі операції документуються з посиланням на попередні записи за рахунками, що забезпечує прозорість аудиторського контролю. Списані активи зберігаються у позабалансовому обліку протягом встановленого періоду для подальшого спостереження [15].

Наведено узагальнену систему обліку простроченої та сумнівної заборгованості АТ «Ощадбанк», де відображено класифікацію активів, етапи оцінки ризику та порядок формування резервів. (додаток Г)

Описана система відображає логіку взаємозв'язку між бухгалтерськими, податковими та ризиковими аспектами управління проблемними активами. Її використання забезпечує повноту обліку, відповідність фінансовим стандартам і достовірність даних у звітності банку.

3.2. Аналіз кредитної спроможності позичальників

У системі оцінювання кредитоспроможності юридичних осіб в АТ «Ощадбанк» застосовується уніфікована методика фінансового аналізу, побудована на агрегованому аналізі основних коефіцієнтів. Розрахунок здійснюється за показниками ліквідності, платоспроможності, фінансової стабільності та прибутковості на основі фінансової звітності позичальника. Джерелами інформації виступають офіційні документи, зокрема форма 1 та форма 2. Результати фінансового аналізу класифікуються за бальною шкалою, що дозволяє визначити категорію ризику та впливає на подальше кредитне рішення. Критичними є значення, які відхиляються від нормативних меж та свідчать про потенційні труднощі з обслуговуванням боргу. Додатково враховуються тренди динаміки показників за останні звітні періоди.

У таблиці 3.7 представлено критерії та нормативні значення основних коефіцієнтів, що використовуються у процедурі оцінювання.

Таблиця 3.7 - Основні показники фінансового аналізу позичальників у системі АТ «Ощадбанк»

Показники	Формула розрахунку	Нормативне значення	Інтерпретація відхилення
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	$>1,5$	Значення менше 1,5 свідчить про ймовірність дефіциту ліквідності
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Всього активів	$\geq 0,5$	Значення менше 0,5 характеризує високий рівень залежності від позикового капіталу
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середній розмір активів	>0	Значення менше або дорівнює 0 характеризує збитковість діяльності
Коефіцієнт покриття відсотків	ЕВІТ / Витрати на обслуговування боргу	$\geq 1,5$	Значення менше 1,5 означає недостатність ресурсів для своєчасних виплат за борговими зобов'язаннями
Поточна платоспроможність	Грошовий потік / Поточні зобов'язання	$\geq 2,1$	Значення менше 2,1 вказує на можливі затримки у виконанні платіжних зобов'язань

Джерело: узагальнено на основі внутрішніх методик оцінювання в АТ «Ощадбанк».

Застосування наведених показників дозволяє формалізувати процес відбору позичальників на етапі попереднього аналізу та ранжувати їх відповідно до фінансової стійкості. Для кожного позичальника формується фінансовий профіль, який включає не лише абсолютні значення показників, а й динаміку їх змін протягом щонайменше двох останніх років. Такий підхід підвищує точність оцінки кредитного ризику та дає змогу встановити реалістичний ліміт кредитування. На практиці, відхилення від нормативу з одного показника не обов'язково тягне відмову у фінансуванні, але вимагає додаткового обґрунтування рішення. Крім того, бальна система аналізу допускає компенсацію слабких показників сильними в інших категоріях, якщо це допустимо з урахуванням характеру бізнесу позичальника.

Фінансовий аналіз поєднується з нефінансовими критеріями, які включають репутаційну характеристику, структуру власності, рівень

корпоративного управління та якість бізнес-плану. Вагомість кожного з показників у загальній моделі варіюється залежно від сектора економіки та специфіки діяльності клієнта. Для підприємств, що працюють у галузях з підвищеним рівнем сезонності або залежністю від зовнішнього фінансування, акцент робиться на коефіцієнтах ліквідності. У випадку виробничих компаній особлива увага приділяється рентабельності операційної діяльності та коефіцієнтам оборотності. Водночас для дистриб'юторів актуальними є аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості [21].

АТ «Ощадбанк» застосовує стандартизований підхід до аналітичної оцінки, який забезпечує порівнянність клієнтів між собою та мінімізує суб'єктивний вплив кредитного менеджера. Водночас, система допускає використання коригуючих коефіцієнтів у разі обґрунтованих відхилень, підтверджених зовнішніми аудитами або прогнозними моделями. У випадку відсутності повного обсягу достовірних даних допускається застосування обмежених сценарних розрахунків. Оцінка завершується формуванням консолідованого рейтингу позичальника, який інтегрується у загальну систему скорингу банку. Отриманий результат безпосередньо впливає на розмір резерву за потенційними збитками, а також на рівень процентної ставки за кредитом.

У межах кредитного скорингу АТ «Ощадбанк» реалізовано внутрішні моделі, орієнтовані на мінімізацію ризику неповернення кредиту. Вони передбачають системну ідентифікацію клієнтів із високою ймовірністю дефолту через обчислення інтегрованого ризикового показника. Основу моделі становить перелік фінансових і нефінансових факторів, кожному з яких присвоюється кількісна вага відповідно до ступеня впливу на кредитний ризик. Ключові параметри включають коефіцієнти ліквідності, рівень заборгованості, рентабельність операційної діяльності, історію виконання зобов'язань і обсяг обігових активів. Модель є інструментом автоматизованої оцінки та функціонує у межах єдиної аналітичної системи банку. На основі отриманого скорингового балу клієнти сегментуються за ймовірністю дефолту та визначається

оптимальний кредитний ліміт [26].

Для переходу до прикладної реалізації скорингу банк використовує статистичний підхід до побудови моделей з використанням історичних даних. Кожна модель ґрунтується на ретроспективному аналізі портфелів з фіксацією дефолтів і виявленням закономірностей. Застосовуються логістична регресія, метод дерева рішень або інші техніки машинного навчання. Дані агрегуються у вигляді шкали ризику, яку використовують під час автоматичного прийняття рішень. У процесі валідації кожна модель проходить зовнішню і внутрішню перевірку на точність прогнозу, чутливість до ключових змінних та стійкість у часі. Оцінюється значення показника Gini, а також рівень точності класифікації клієнтів на дефолтні та недефолтні категорії. Перевірка охоплює як тестування на історичних даних, так і аналіз відхилень у нових періодах.

Після проходження етапу валідації модель передається до експлуатаційного середовища з фіксованими параметрами та інструкціями для застосування. Водночас банк передбачає регулярний моніторинг ефективності моделей. У разі виявлення зниження прогнозної здатності проводиться повторна калібровка, або оновлення набору змінних. Обмеженням таких моделей є залежність від повноти вхідних даних, ризик надмірного підлаштування під минулі тренди та потреба в періодичному оновленні через зміну економічного середовища. Підхід АТ «Ощадбанк» полягає у поєднанні моделей з рішеннями кредитного комітету, що дозволяє врахувати неформальні фактори ризику в рамках контрольованої процедури прийняття рішень.

Таблиця 3.8 містить структуроване представлення алгоритму побудови скорингової моделі для корпоративних позичальників у контексті діяльності АТ «Ощадбанк».

Таблиця 3.8 - Алгоритм побудови внутрішньої скорингової моделі для корпоративного кредитування в АТ «Ощадбанк»

Етапи	Зміст дій	Результат
1. Ідентифікація потреб	Визначення сегментів клієнтів, що потребують скорингу	Побудова специфікації моделі
2. Збір даних	Агрегація історичних кредитних даних за обраний період	Формування навчальної вибірки
3. Попередня обробка	Очистка, нормалізація, усунення пропусків	Стандартизований масив даних
4. Вибір факторів	Визначення релевантних фінансових і нефінансових показників	Побудова факторної моделі
5. Моделювання	Застосування логістичної регресії або альтернативних методів	Побудова прогнозової моделі
6. Валідація	Оцінка точності, чутливості, стійкості	Протокол валідації
7. Впровадження	Перенесення моделі в операційне середовище	Функціональна модель у банківських системах
8. Моніторинг	Поточна перевірка ефективності, оновлення параметрів	Збереження точності прогнозу

Застосування таких моделей дозволяє банку знизити частку суб'єктивізму в процесі прийняття рішень, оптимізувати розподіл кредитного ризику в межах портфеля та удосконалити механізм контролю за якістю активів [11].

Оцінювання кредитоспроможності позичальників у межах діяльності АТ «Ощадбанк» ґрунтується на використанні комбінованих аналітичних підходів. У першому блоці аналізу банк застосовує систему показників ліквідності, до якої входять коефіцієнти покриття поточних зобов'язань, абсолютної ліквідності та швидкої ліквідності. Наступний етап передбачає оцінювання рівня платоспроможності, що охоплює співвідношення власного і залученого капіталу, покриття довгострокових зобов'язань і рівень автономії підприємства. Завершальним блоком є розрахунок показників рентабельності, зокрема рентабельності активів, власного капіталу і чистого прибутку. Усі ці коефіцієнти підлягають нормуванню відповідно до встановлених меж, які враховують галузеві специфіки.

Таблиця 3.9 відображає перелік основних фінансових коефіцієнтів, які використовуються в системі оцінки кредитоспроможності АТ «Ощадбанк», із зазначенням економічного змісту та граничних значень.

Таблиця 3.9 - Основні фінансові показники для оцінювання кредитоспроможності в АТ «Ощадбанк»

Показники	Економічний зміст	Орієнтовне граничне значення
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	Відношення обігових активів до короткострокових зобов'язань	>1,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Відношення грошових коштів до короткострокових зобов'язань	>0,2
Коефіцієнт автономії	Частка власного капіталу у загальній валюті балансу	>0,5
Рентабельність активів	Відношення чистого прибутку до загальної суми активів	>5 %
Рентабельність власного капіталу	Відношення чистого прибутку до власного капіталу	>10 %
Коефіцієнт покриття процентних виплат	ЕВІТ поділено на витрати за процентами	>1,5

Для аналізу кредитоспроможності позичальника Постанова НБУ №351 «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» передбачає використання інтегрального показника фінансового стану боржника - юридичної особи з використанням наступних показників (табл. 3.10).

Таблиця 3.10. Розрахунок фінансових показників, що використовуються для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника - юридичної особи.[52]

з/п	Фінансовий показник	Характеристика	Формула розрахунку
1	K ₁ , МК ₁ - показники капіталу	Частка капіталу в балансі підприємства	$\frac{\text{власний капітал}}{\text{валюта балансу}}$
2	K ₂ , МК ₂ - показники загальної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів	$\frac{\text{оборотні активи}}{\text{поточні зобов'язання і забезпечення}}$

3	МК ₃ - показники покриття боргу прибутком до оподаткування	Спроможність обслуговування боргу прибутком до оподаткування	$\frac{\text{фін. результат до оподаткування}}{\text{чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання}}$
4	К ₄ , МК ₄ - показники швидкої ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок високоліквідних активів	$\frac{\text{високоліквідні активи}}{\text{поточні зобов'язання і забезпечення}}$
5	К ₅ , МК ₅ - показники оборотності запасів	Період повного обороту запасів	$\frac{\text{запаси}}{\text{собівартість реалізованої продукції}}$
6	К ₆ , МК ₆ - показники покриття боргу валовим прибутком	Спроможність обслуговування боргу валовим прибутком	$\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання}}$
7	К ₇ , МК ₇ - показники заборгованості	Частка боргу підприємства до активів	$\frac{\text{Короткострокові та довгострокові зобов'язання}}{\text{валюта балансу}}$
8	К ₈ , МК ₈ - показники оборотності кредиторської заборгованості	Період повного обороту кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}$
9	К ₉ - показник рентабельності операційної діяльності	Ефективність операційної діяльності підприємства	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)}}$
10	К ₁₀ - показник поточної ліквідності	Спроможність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок поточних активів	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання і забезпечення}}$
11	К ₁₁ , МК ₁₁ - показники покриття боргу чистим доходом	Спроможність обслуговування боргу доходами від основного виду діяльності	$\frac{\text{Чисті короткострокові та довгострокові зобов'язання}}{\text{Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)}}$

12	МК ₁₂ - показник покриття активів прибутком до оподаткування	Ефективність використання активів підприємства	Фінансовий результат до оподаткування Валюта балансу (актив)
13	К ₁₃ , МК ₁₃ - показники частки неопераційних елементів балансу	Частка активів, яка не має прямого відношення до операційної діяльності підприємства	$\frac{\text{Неопераційні активи}}{\text{Валюта балансу (актив)}}$
14	К ₁₄ , МК ₁₄ - показники оборотності поточних активів	Період повного обороту поточних активів	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)}}$
15	К ₁₅ - показник покриття фінансових витрат прибутком до оподаткування та амортизації	Спроможність фінансування неопераційних витрат операційним прибутком до вирахування амортизації	$\frac{\text{Фінансовий результат від операційної діяльності до вирахування амортизації}}{\text{Чисті фінансові витрати}}$
16	К ₁₆ , МК ₁₆ - показники рентабельності до оподаткування	Ефективність діяльності підприємства до оподаткування	$\frac{\text{Фінансовий результат до оподаткування}}{\text{Чистий дохід від реалізованої продукції (зароблених страхових премій)}}$
17	К ₁₇ , МК ₁₇ - показники покриття фінансових витрат валовим прибутком	Спроможність фінансування фінансових витрат валовим прибутком	$\frac{\text{Валовий прибуток (збиток)}}{\text{Чисті фінансові витрати}}$

З метою оцінки використання боржника - юридичної особи для секції А - сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, використовується модель розрахунку інтегрального показника (Додаток Д).

$$\text{Модель: } Z = 2,866 + 0,551 \times X_1 + 0,461 \times X_3 + 0,364 \times X_7 + 0,706 \times X_{13},$$

де, X_1 , X_3 , X_7 , X_{13} — це фінансові коефіцієнти (показники), які підставляються у модель. Їх точне значення залежить від фактичного результату скорегованого на модель розрахунку (Додаток Д). Діапазон значення інтегрального показника дає можливість визначити клас позичальника [52].

Визначення класу боржника - юридичної особи для малого підприємства за інтегральним показником (Додаток Е) [53].

Наступним напрямом є впровадження внутрішніх скорингових моделей, що доповнюють класичний фінансовий аналіз. У структурі скорингової системи передбачено багатофакторну модель, побудовану на логістичній регресії або методах машинного навчання. Первинним етапом виступає відбір релевантних змінних, зокрема історії обслуговування боргу, частоти звернень до банку, галузевої належності, розміру підприємства та змінних макроекономічного характеру.

Таблиця 3.11 містить перелік основних факторів ризику, що інтегруються в скорингову модель, та відповідні вагові коефіцієнти, що враховуються в обчисленні скорингового балу.

Таблиця 3.11 - Структура скорингової моделі кредитоспроможності

Фактор ризику	Ваговий коефіцієнт	Джерело даних
Історія обслуговування боргу	0,30	Кредитна історія в АТ «Ощадбанк»
Галузь діяльності	0,15	Реєстраційні документи
Фінансові показники за останній Рік	0,25	Бухгалтерська звітність
Статус контрагента	0,10	ЄДРПОУ, внутрішня база
Обсяг обороту	0,10	Податкова звітність
Частота звернень до банку	0,10	CRM-система

У межах підтримання кредитоспроможності в умовах несприятливих змін фінансового стану позичальника АТ «Ощадбанк» застосовує інструмент фінансової реструктуризації. Практика включає реструктуризацію основної суми боргу, відтермінування або капіталізацію процентів, перегляд графіка платежів або застосування нових умов обслуговування зобов'язань. У процедурі реструктуризації враховується нормативно встановлений порядок дій відповідно до Закону України «Про фінансову реструктуризацію».

Таблиця 3.12 узагальнює варіанти фінансової реструктуризації, які були реалізовані у практиці банку протягом останніх періодів, із зазначенням їх

впливу на портфель кредитів.

Таблиця 3.12 - Реструктуризаційні механізми та їхній ефект у діяльності

Тип реструктуризації	Частка у загальній кількості, (%)	Середній вплив на рівень дефолтів, (%)
Відтермінування основної суми	35	-12
Зниження процентної ставки	22	-8
Капіталізація прострочених процентів	18	-9
Перегляд графіка погашення	15	-7
Об'єднання кількох заходів в один кейс	10	-16

Продовження аналізу кредитної діяльності доцільно спрямувати на оцінювання функціонування системи кредитного аналізу в АТ «Ощадбанк». Основною метою цього етапу є виявлення критичних диспропорцій у процедурі моніторингу та у внутрішньому контролі, що прямо впливають на точність прогнозування кредитних ризиків. Внутрішня модель кредитного аналізу формується на основі інструментів кількісної та якісної діагностики, які повинні відповідати принципам і класифікаціям, визначеним у МСФЗ 9. Особливу увагу слід зосередити на періодичності оновлення кредитного рейтингу позичальника та на відсутності оперативного реагування у випадку погіршення фінансових показників [17].

Недоліки системи моніторингу проявляються у надмірній стандартизації підходів до позичальників різних галузей, що нівелює галузеву специфіку ризику. Додатково фіксується недостатній рівень інтеграції інформаційних систем ризик-менеджменту з операційними реєстрами, що створює часові затримки при оновленні оцінок. Таблиця 3.13 систематизує типові вади, виявлені в процесі оцінки ефективності кредитного аналізу, з відповідним розподілом за напрямками функціонування.

Таблиця 3.13 - Виявлені вади системи кредитного аналізу в АТ «Ощадбанк»

Напрямок функціонування	Виявлені недоліки	Потенційний вплив на якість портфеля
Моніторинг фінансового стану	Несвоєчасне оновлення інформації	Зростання ризику NPL
Валідація скорингових моделей	Відсутність регулярної перевірки точності	Системне зниження точності оцінки
Контроль за реструктуризацією	Нечітке фіксування умов та наслідків реструктуризації	Недооцінка кредитного ризику
ІТ-інтеграція	Низька зв'язаність інформаційних систем	Втрата актуальності аналітичних даних
Галузева деталізація	Єдиний шаблон для різних типів бізнесу	Некоректна оцінка ризику

Результати оцінки свідчать про необхідність перегляду процедур внутрішнього контролю в напрямі впровадження автоматизованих систем сповіщення, удосконалення валідаційних підходів до скорингу, а також введення обов'язкових галузевих коригувань до алгоритмів аналізу. Водночас необхідно забезпечити повне узгодження внутрішніх політик із положеннями МСФЗ 9, зокрема в частині класифікації активів, оцінки зменшення корисності та формування резервів на основі очікуваних кредитних збитків [29].

Результати оцінки кредитоспроможності засвідчують актуальність запровадження комплексного підходу до сегментації позичальників за рівнем ризику, джерелами обслуговування заборгованості та структурою грошових потоків. Фінансові коефіцієнти виявилися недостатніми без одночасного врахування зовнішніх факторів, зокрема динаміки ринку праці, галузевої стабільності та змін нормативного середовища.

Основні недоліки аналізу виявлені в аспектах валідації первинних даних та недостатньої актуалізації скорингових моделей, які залишаються статичними щодо макроекономічних коливань. Значні диспропорції між кредитами фізичним особам і бізнес-суб'єктами у структурі ризику свідчать про потребу в диференційованих підходах до оцінювання. Водночас застосування

автоматизованих систем раннього попередження показало обмежену ефективність у прогнозуванні погіршення платоспроможності за умов кризової економіки.

Спостерігається тенденція до зниження середнього скорингового балу серед нових клієнтів, що корелює з жорсткішими умовами ринку. Виявлені у процесі аналізу прогалини в обліку ризикових факторів створюють підґрунтя для перегляду процедур перевірки платоспроможності позичальників. Усе зазначене обґрунтовує потребу у поглибленій автоматизації кредитного аналізу із застосуванням адаптивних аналітичних систем.

Висновок до 3 розділу

1. Кредитний портфель АТ «Ощадбанк» концентрується в обмеженій кількості секторів реального та державного сегментів, зокрема в оптовій торгівлі, сільському господарстві, енергетиці та операціях з нерухомістю. Для частини цих галузей спостерігається поєднання значного обсягу кредитів з високою часткою іноземної валюти, що посилює чутливість до курсових коливань. Структура за стадіями знецінення МСФЗ 9 виявляє суттєві масиви другої та третьої стадії в енергетиці, оптовій торгівлі та особливо в сегменті нерухомості, де резервування досягає понад половини портфеля.

2. Система оцінювання кредитоспроможності ґрунтується на формалізованому аналізі фінансових коефіцієнтів та внутрішніх скорингових моделях, які охоплюють ліквідність, автономію, рентабельність і покриття відсоткових витрат. Нормативні межі показників використовуються для бального ранжування позичальників та встановлення лімітів, а відхилення комбінуються з нефінансовими факторами, такими як репутація, структура власності та якість бізнес плану. Внутрішні скорингові моделі спираються на історичні дані, логістичну регресію або інші статистичні підходи, що дає можливість сегментувати клієнтів за ймовірністю дефолту й пов'язати результат

з обсягом резервів і ціною кредиту. Для МСБ та корпоративних позичальників застосовується диференційований підхід з урахуванням галузевих параметрів резервування та валютної структури портфеля.

3. Оцінка функціонування системи кредитного аналізу виявляє низку проблемних зон, серед яких несвоєчасне оновлення фінансової інформації, недостатня валідація скорингових моделей та слабка інтеграція ІТ систем ризик менеджменту з обліковими реєстрами. Недостатня галузева деталізація призводить до використання однакових шаблонів для різних типів бізнесу, що знижує точність вимірювання ризику і підвищує ймовірність накопичення NPL. Описані процедурні та методологічні обмеження формують потребу в поглибленій автоматизації моніторингу, регулярній перекалібровці моделей та посиленні зв'язку між результатами аналізу і прийняттям управлінських рішень щодо структури кредитного портфеля.

4. З урахуванням виявлених диспропорцій доцільно сформувати комплекс рекомендацій щодо вдосконалення системи кредитного аналізу в АТ «Ощадбанк». Основні пропозиції стосуються посилення методичної бази, модернізації інформаційної інфраструктури, підвищення якості моніторингу портфеля. Рекомендований перелік заходів подано нижче: запровадити щоквартальну валідацію скорингових моделей з розрахунком показників Gini, стабільності розподілу балів, частоти помилкової класифікації; посилити галузеву диференціацію фінансових коефіцієнтів, запровадивши окремі нормативи для високоризикових секторів, зокрема металургії, операцій з нерухомістю; забезпечити повну інтеграцію систем ризик менеджменту з бухгалтерськими та операційними підсистемами, скоротивши часові лаги оновлення даних; розгорнути автоматизовані індикатори раннього попередження, що реагують на погіршення фінансових показників, зростання прострочення, зниження скорингового балу, обов'язкову оцінку ефекту для показників NPL та покриття резервами; розширити управлінську звітність за МСФЗ 9.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження встановлено, що кредитні операції залишаються визначальним компонентом прибуткової діяльності банківських установ, хоча вони генерують найбільший обсяг ризиків. Ризик втрати вартості активів обумовлює потребу в уніфікованих методах облікового супроводу, які враховують не лише чинні національні положення, але й міжнародні стандарти звітності. Аналіз функціонування облікових процедур банківських установ показав, що існуюча система охоплює базові операції, пов'язані з наданням, обслуговуванням та погашенням позик. Проте виявлено брак інтеграції облікових рішень із ризик-орієнтованим підходом до управління кредитним портфелем. Недостатня деталізація внутрішньої аналітики не дозволяє оперативно фіксувати зміни платоспроможності позичальників. Формальна сторона обліку в ряді випадків не дає змоги виявляти проблемні активи до настання прострочення. Обґрунтовано доцільність поглиблення аналітичної складової обліку на основі застосування інтегрованих скорингових параметрів. Такий підхід сприятиме оперативному виявленню відхилень у поведінковій або фінансовій моделі клієнта. Зміщення акценту з формального на ризик-орієнтований облік є передумовою підвищення якості активів.

Аналіз практики оцінювання кредитоспроможності показав залежність точності прогнозування від поєднання кількісних та якісних індикаторів. Класичні фінансові коефіцієнти залишаються ефективними для базового оцінювання стану позичальника, однак їхня прогностична спроможність значно підвищується при поєднанні з нефінансовими критеріями. Скорингові моделі, що ґрунтуються на поведінковій аналітиці, дають змогу виявляти приховані ризики ще до формалізації дефолту. Проте обмеженість баз даних, високий рівень асиметрії інформації та розрив між аналітичними службами і бухгалтерською функцією ускладнюють інтеграцію скорингового аналізу в облікову систему. Дослідження виявило відсутність системної уніфікації

оцінювальних параметрів на рівні внутрішньої нормативної документації банку.

Недостатнє узгодження між аналітичними розрахунками та обліковими записами призводить до помилок у визначенні рівня резервування. Досягнення балансу між точністю скорингу та об'єктивністю облікових процедур вимагає перегляду внутрішніх методик. Визначено доцільність розширення методів валідації аналітичних моделей із урахуванням портфельного ефекту. Надано обґрунтування щодо необхідності впровадження комбінованих скорингових систем для різних типів позичальників.

У межах дослідження фінансової реструктуризації як засобу зниження кредитного ризику було ідентифіковано її нормативне регулювання та визначено основні класифікації реструктуризованих активів. Встановлено, що реструктуризація передбачає зміну графіку платежів, умов нарахування відсотків або перегляд забезпечення, що впливає на облікове відображення операції. Визначено взаємозв'язок між рішенням про реструктуризацію та зміною класифікації позики згідно з внутрішньобанківськими процедурами та МСФЗ 9. Оцінено ефект реструктуризації на кредитоспроможність позичальника з позицій перегляду ризик-профілю. Виявлено тенденцію до концентрації реструктуризованих позик у певних галузях економіки, що зумовлює потребу в портфельному аналізі ризику. Практика банку показала, що відсутність стандартизованого підходу до обліку таких кредитів ускладнює розрахунок резервів і погіршує прозорість звітності. Встановлено, що ефективна реструктуризація потребує міжфункціонального погодження між аналітичним, юридичним та обліковим підрозділами. Визначено необхідність запровадження пост-реструктуризаційного моніторингу з фіксацією впливу на фінансову стабільність позичальника. Узагальнено критерії ідентифікації ефективності реструктуризації в межах банківської стратегії управління активами.

Оцінка внутрішньої системи контролю і моніторингу показала її фрагментарність та орієнтованість на постфактум-контроль, а не на попередження кредитних втрат. Актуальність вдосконалення процедур

підтверджується зростанням частки проблемної заборгованості у структурі портфеля, що потребує перегляду системи раннього виявлення ризиків. Наявні регламенти внутрішнього контролю не охоплюють повного циклу життєвого шляху кредиту. Моніторинг зазвичай зосереджено лише на формальних показниках прострочення, тоді як динаміка фінансового стану позичальника залишається поза полем уваги. Виявлено відсутність чіткого алгоритму реагування на сигнали ризику, що призводить до несвоєчасного формування резервів. Наявні системи обліку не передбачають інтеграції із зовнішніми джерелами даних, що обмежує можливості аналітичної перевірки. Визначено необхідність автоматизації процесів моніторингу на основі критеріїв МСФЗ 9 та внутрішніх політик ризик-менеджменту. Встановлено, що вдосконалення внутрішнього контролю потребує єдиного технічного середовища, в якому інтегруються облік, аналітика та оцінка ризику. Розширення повноважень аналітичних підрозділів у межах процесу контролю сприятиме вчасному виявленню деструктивних тенденцій у портфелі.

Результати дослідження свідчать про наявність суттєвих прогалин у практиках оцінювання платоспроможності позичальників на рівні процедурних і методологічних засад. Встановлено, що більшість недоліків пов'язана з недостатньою адаптацією аналітичного інструментарію до сучасних макрофінансових викликів, зокрема у сфері валютних коливань, інфляційного тиску та змін у регуляторному полі. Водночас у контексті ризик-орієнтованого підходу до кредитування виявлено неузгодженість між обліковими моделями оцінки фінансової звітності клієнтів та вимогами МСФЗ щодо розкриття інформації про потенційні втрати. Вирішення окреслених проблем потребує імплементації більш гнучких методів збору та верифікації інформації, а також формування єдиної системи скорингових параметрів з урахуванням галузевої специфіки. Поряд з цим, посилення координації між аналітичними підрозділами та службою внутрішнього аудиту здатне мінімізувати ризики суб'єктивізму в оцінюванні кредитного ризику.

У контексті вивчення фінансової реструктуризації як інструменту підтримання платоспроможності банківських клієнтів особливої уваги потребує ефективність процедур аналітичної перевірки стану боржників.

Реструктуризаційні рішення, що базуються на неструктурованому або неповному аналізі фінансової звітності позичальників, підвищують ризики неповернення. Застосування сучасних моделей скорингу, адаптованих до специфіки українського ринку, потребує підвищення достовірності первинних облікових даних. При цьому важливо, щоб облікові системи банків формували достатній обсяг інформації для виявлення тенденцій погіршення або стабілізації фінансового стану позичальника. Серед пріоритетних напрямів удосконалення

— впровадження автоматизованих модулів оцінювання динаміки платоспроможності, орієнтованих на параметри MFI, EBITDA та обіговість капіталу. Надмірна стандартизація підходів до реструктуризації може обмежити гнучкість банків у роботі з проблемною заборгованістю. Тому в роботі доведено доцільність комбінування типових реструктуризаційних механізмів із індивідуальними управлінськими рішеннями. Формування відповідної нормативної бази всередині банку повинно ґрунтуватися на багаторівневій оцінці ризиків з урахуванням специфіки клієнтського портфеля. В умовах нестабільного макрофінансового середовища банки мають зосереджуватись на проактивній реструктуризації, а не лише на реактивному вирішенні проблем прострочених кредитів.

Дослідження емпіричних аспектів оцінки кредитоспроможності свідчить про недостатню збалансованість між регуляторними вимогами і фактичними умовами обслуговування кредитів у низці секторів економіки. Наявні методики вітчизняних банків переважно не відображають секторну специфіку позичальників, що знижує точність моделей оцінки ризиків. Розрахунки на основі фінансових коефіцієнтів часто не враховують позафінансові чинники, зокрема характер ринкової позиції чи управлінської компетентності підприємства. Це свідчить про потребу інтеграції якісних показників у структуру

оцінювання. Підхід до аналізу повинен передбачати сценарне моделювання, зокрема стрес-тестування операційної діяльності позичальника за умов зовнішніх шоків. Також доцільним є врахування поведінкових змін у споживанні банківських продуктів, що дозволяє більш точно прогнозувати фінансові потоки.

Перспективним напрямом удосконалення вважається використання big data-аналітики для синтезу кредитного профілю клієнта. У цьому контексті банківські установи потребують як технологічного переоснащення, так і перегляду внутрішніх процедур верифікації інформації. Загалом, аналітична спроможність банку визначається не лише алгоритмами, а й глибоким розумінням фінансових зв'язків у структурі бізнес-моделі позичальника.

Загальні результати проведеного аналізу підтверджують необхідність інтеграції облікових, аналітичних і управлінських підходів у системі кредитної політики банку. Існуючі практики потребують перегляду з урахуванням постійних змін у нормативно-правовій базі та запровадження міжнародних стандартів звітності. Особливої уваги потребує стандартизація оцінювання кредитного ризику із залученням незалежних аналітичних індикаторів, побудованих на реальних операційних метриках. Важливо також удосконалити процедури документування реструктуризаційних рішень з метою забезпечення юридичної надійності угод. Система моніторингу реструктуризованих кредитів має функціонувати як окремий аналітичний модуль із доступом до динамічних даних позичальників. У середньостроковій перспективі це забезпечує кращу керованість ризиками та мінімізацію збитків від потенційних дефолтів.

Застосування комплексного підходу до реструктуризації та оцінки кредитоспроможності зміцнює стійкість банку та підвищує якість активів. Практичні рекомендації, сформульовані у ході дослідження, мають прикладне значення для побудови адаптивної кредитної стратегії банківської установи. У межах майбутніх досліджень доцільним є аналіз ефективності запропонованих рішень на основі ретроспективних кейсів з українського банківського ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dubyna M., Popelo O., Zhavoronok A., Lopashchuk I., Fedyshyn M. Development of the credit market of Ukraine under macroeconomic instability. *Public and Municipal Finance*. 2023. Vol. 12, Issue 1. P. 33–47. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/pmf.12\(1\).2023.04](http://dx.doi.org/10.21511/pmf.12(1).2023.04).
2. Parubets O., Shyshkina O., Sadchykova I., Yevtushenko Y., Tarasenko A., Potseluko I. Dynamics of the development of the credit services market in the conditions of financial instability: A case of Ukraine. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. 2023. Vol. 18, No. 9. P. 2733–2745. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.180912>.
3. Аврамчук Л. А., Кіча А. О. Соціальне значення споживчого кредитування в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 38(2). С. 74–77.
4. АТ «Ощадбанк». Фінансова звітність. URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення: 03.05.2025).
5. Варналій З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. № 56. С. 106–113.
6. Гриценко Л., Павленко Л., Кожушко І., Ерісен О. Комплексна оцінка кредитного ризику українських банків. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2025. № 2(56). С. 20–33.
7. Доценко І. О. Сучасні тенденції розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 792–798.
8. Дубина М. В., Холявко Н. І., Попело О. В. Сутність та основні риси незабезпеченого споживчого кредитування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 3(27). С. 165–175.
9. Дубина М. В., Холявко Н. І., Попело О. В. Цифровізація ринку фінансових послуг: переваги та ризики для домогосподарств. *Науковий вісник*

Полісся. 2022. № 2(25). С. 160–177.

10. Жежерун Ю. В. Банківське кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Фінансовий простір. 2019. № 2(34). С. 41–50.

11. Жежерун Ю. В., Місценко Р. В., Колесник В. О. Сучасний стан банківського кредитування суб'єктів малого підприємництва сфери оборони в Україні. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Т. 9. № 3. С. 225–230.

12. Жураковська А., Лукашова Д., Павлов Р. Виклики та специфіка забезпечення економічної безпеки підприємства в кризових умовах. Економіка та суспільство. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-100> (дата звернення: 03.05.2025).

13. Звіт про фінансову стабільність за 2023 рік. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=4 (дата звернення: 02.05.2025).

14. Звіт про фінансову стабільність Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvitpro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku> (дата звернення: 02.05.2025).

15. Карнаушенко А. С., Ковальчук А. Т. Основні відмінності між спільними підприємствами та іншими формами міжнародних партнерських відносин. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 1(44). С. 101.

16. Кредити, надані фізичним особам, в т. ч. ФОП (2019–2023). URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 02.05.2025).

17. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посіб. 4-те вид., стер. Київ : Знання, 2004. 215 с.

18. Мороз С. В., Мейш В. О. Основні аспекти кредитування на сучасному етапі. Економічні науки. 2020. № 5. С. 116–125.

19. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 03.05.2025).

20. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 03.05.2025).
21. Охрименко І. Б. Необхідність та напрями удосконалення регулювання споживчого кредиту в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 16(ч.2). С. 46–50.
22. Павлов К., Павлова О., Крижановський С., Савчук А. Фінансова безпека українських підприємств: сучасний стан, основні проблеми та шляхи їх вирішення. Socio-Economic Problems and the State (electronic journal). 2022. Т. 26. № 1. С. 3–11.
23. Погребняк В. Я. Визначення поняття споживчого кредиту. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. № 16. С. 37–39.
24. Прилуцький А. М., Пахалюк Л. В. Споживче кредитування в Україні та його особливості. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/92.pdf (дата звернення: 02.05.2025).
25. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 679–14 від 20.05.1999 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 02.05.2025).
26. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 02.05.2025).
27. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19> (дата звернення: 02.05.2025).
28. Просяник І. В. Кредитування фізичних осіб та його особливості в Україні. Економіка і суспільство. 2016. № 2. С. 594–598.
29. Романовська Ю., Козаченко Г., Погорелов Ю., Помазун О., Редько К. Проблеми розвитку економічної безпеки в Україні: виклики та можливості. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2022. № 5(46). С.

249–257.

30. Савлук М. І., Віньгора Д. С. Проблемна кредитна заборгованість банків України: сучасний стан та напрями її подолання. *Modern Economics*. 2020. № 23. С. 37–43.

31. Садчикова І. В., Євтушенко Ю. В., Сусленко С. В. Системні детермінанти сучасного розвитку кредитного ринку в Україні. *Бізнес Інформ*. 2023. № 9. С. 206–212. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-206-212> .

32. Шило Ж., Мельник Л., Скаковська С. Перспективи розвитку банківського кредитування підприємств України. *Modeling the development of the economic systems*. 2025. № 3. С. 50–55.

33. Джерело Національний банк України. Статистика фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 01.05.2025).

34. Аудит кредитних операцій комерційного банку. Шевченко, Л. Я.; Shevchenko, L. Ya.; Карченкова, О. Л.; Карченкова, А. Л.; Karchenkova, O. L. URI: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/910> дата звернення (04.05.2025).

35. Мельник О. М. Операції кредитного характеру: особливості обліку у банках. Одеса: ОНТУ. 2020. С. 400. URL: <https://card-file.ontu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dffa347c-94a6-4fa3-9df9-2ba9c794bcdd/content> (дата звернення: 05.05.2025).

36. Ратушна О. П. Удосконалення методології обліку кредитних операцій банку. Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, 15.11.2023р. Умань : УНУС. 2023. 320с. (дата звернення: 05.05.2025).

37. Інна Лінтур, Світлана Демчик, Оцінка фінансової стійкості банківської системи на основі індикаторів та економічних нормативів НБУ як інструментів монетарного регулювання, *Економіка та суспільство*: № 24 (2021): *Економіка та суспільство*. (дата звернення: 05.05.2025).

38. Верхуша Н. П. Методи мінімізації кредитного ризику банку. *Вісник*

Української академії банківської справи : науково-практичний журнал. № 2(29). С. 23. (дата звернення: 05.05.2025).

39. Гаряга Л.О. Управління кредитним портфелем у контексті реформування банківської системи України. Ефективна економіка. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5192> (дата звернення: 05.05.2025).

40. Крючко Л.С., Сидоренко А.В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. Економіка і суспільство. № 13. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/191.pdf (дата звернення: 05.05.2025).

41. Степаненко С.В., Римар. ГО., Гулюк О.І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/90.pdf (дата звернення: 06.05.2025).

42. П.Д. Нагорний., В.В. Смаль. Вплив структури кредитного портфелю на ефективність кредитної діяльності банку. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-6-8> (дата звернення: 06.05.2025).

43. Фінансове право України: навчальний посібник / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, І. М. Проць, Р. М. Скриньковський, Ю. Р. Лозинський. Львів: СПОЛОМ, 2022. 394 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4479> (дата звернення: 06.05.2025).

44. Проць Іванна Миколаївна., Зміст кредитної політики комерційного банку. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2024/12/MODERN-ANDNEW-TECHNICAL-TRENDS-THAT-HELP-HUMANITY.pdf#page=96> (дата звернення: 06.05.2025).

45. Ю. М. Нікольчук., Т. С. Волошина., Фінансова стійкість АТ «Ощадбанк»: Оцінка та засоби щодо забезпечення., URL: <https://surl.lt/oyntdf> (дата звернення: 06.05.2025).

46. Марія Балицька., Маргарита Паржицька., Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб банками України., URL:

<https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/07/2022-306-04.pdf>

(дата звернення: 08.05.2025).

47. Погрішук Г. Б. , Волощук Р. Є., Кредитоспроможність позичальників: зміст і критерії оцінки., URL: file://oschadbank.ua/vdi/kv_docs00/samborskaov/Downloads/krizor,+%D0%96%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB_17-1-190-204.pdf (дата звернення:

06.05.2025).

48. О.Б. Ралик., «Облік кредитів банку та аналіз ефективності їх використання» (дата звернення: 08.05.2025).

49. Н. В. Глебова (2019)., «Бухгалтерський облік у бюджетних та фінансово-кредитних установах» (дата звернення: 08.05.2025).

50. О. Маркус., «Облік операцій із кредитування в системі установ Ощадного банку України» (дата звернення: 08.05.2025).

51. Tatiana Korpniuk., «Облік непрацюючих довгострокових банківських кредитів в Україні» Accounting of non-performing long-term bank loans in Ukraine. (дата звернення: 08.05.2025).

52. «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» Постанова № 351 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n18> (дата звернення: 09.05.2025).

53. Контроль кредитного портфеля банку на основі оцінки кредитоспроможності юридичної особи, Наукові записки серія «Економіка»; Іонін Є.Є УДК 657.62, Випуск 22 <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2128/1/10.pdf> (дата звернення: 09.05.2025).

ДОДАТКИ

